

Inka Pyykkönen

HYVÄ TARINANKERRONTA KOUKUTTAA

Millainen on hyvä matkailureportaasi?

HYVÄ TARINANKERRONTA KOUKUTTAA

Millainen on hyvä matkailureportaasi?

Inka Pyykkönen
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Viestinnän koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma, journalismin suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Inka Pyykkönen

Opinnäytetyön nimi: Hyvä tarinankerronta koukuttaa – Millainen on hyvä matkailureportaasi?

Työn ohjaaja: Pertti Sillanpää

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2011

Sivumäärä: 46 + 15 liitesivua

Parhaat reportaasit kertovat tarinan vangitsevasti, ja koukuttavat lukijan jutun ensimmäisistä lauseista niin tiukasti, ettei hän malta irrottaa otetta lehdestä, ennen kuin hän on ahmaissut koko jutun viimeisiä rivejä myöten. Matkailureportaasit voivat tarjota nojatuolimatkvoja maailmoin, joissa ei ole koskaan käynyt tai tilanteisiin, joihin ei ole mahdollisuutta päästä. Hyvästä reportaasista ei haluaisi päästää irti.

Haluaisin oppia kirjoittamaan hyvän matkailureportaasin. Sen vuoksi tutkielmani pyrkii vastaamaan kysymykseen: ”Millainen on hyvä matkailureportaasi?” Tutkimuskysymykseen hain vastausta haastatteleamalla Matkailulehti Mondon päätoimittajaa sekä kahta lehteen vuosia kirjoittanutta freelance-toimittajaa.

Tuloksista selviää, että hyvä matkailureportaasi tuottaa elämyksiä, mutta sillä on myös informaatioarvo. Se pysyy totuudessa, on tarkasti ja hyvin rajattu sekä kertoo faktat niin, ettei lukija huomaa jutun informatiivisuutta, vaan ajattelee tietoisuuden olevan tärkeä osa jutun rakennetta.

Hyvä kirjoitustaito auttaa toimittajaa alkuun, mutta pelkästään se ei riitä hyvän matkailureportaasin tekemiseen. On osattava aavistaa, mitä kulman takana tapahtuu, tartuttava hetkeen ja oltava valmis vaihtamaan kaikki ennakkoon suunnitellut asiat mielenkiintoisempiin – jos sellaisia vain sattuu kohdalle.

Matkailureportaasi vie lukijan mukanaan paikkaan ja kertoo siitä tietoa. Vaikeus onkin saada tieto ja tarina soljuvaan yhteistyöhön.

Tutkielmassani analysoin kaksi Matkailulehti Mondossa julkaistua matkailureportaasia niiden kirjoittaneiden toimittajien kanssa ja haen sitä kautta konkreettisia vinkkejä hyvään matkailureportaasiin.

Asiasanat: matkailujournalismi, matkailulehti, matkailureportaasi, reportaasi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
School of Music, Dance and Media, Degree Programme: Media artist, Option:
Journalism

Author: Inka Pyykkönen

Title of thesis: Good storytelling is addicting – What kind of a travel reportage is a good one?

Supervisor: Pertti Sillanpää

Term and year when thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 46 + 15 appendices

The best reportages tell the story so well that from the beginning of the first sentences, the readers cannot keep their fingers off the magazine until they finish reading the article. Travel reportages can offer journeys made from the deepest corners of one's couch to worlds one has never visited before and situations where one will never get an opportunity to get into.

This thesis aims to answer the question: "What kind of a travel reportage is a good one?" I am looking for an answer by interviewing the editor in chief of Mondo Travel Magazine and two of their freelance journalists, who have been writing for the magazine for years.

My research shows that a good travel reportage offers great experiences to the reader, but that it is also a valuable source of information. It sticks with the truth, has an accurate main idea and shares the information in such a way that the readers do not even understand that they have learned something new. That is the main difficulty: getting the story and the information to work together so that they seamlessly connect.

Good writing skills help to get started with working on a good travel reportage, but that is not enough, since you have to be aware of what is happening around you and potentially be ready to rewrite the whole reportage if something better comes across.

In this thesis two travel reportages, both published in Travel Magazine Mondo, are being analysed by the writers. With the help of that some tangible hints can be found on how to write a good travel reportage.

Keywords: Travel journalism, travel magazine, travel reportage, reportage

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KESKEISET KÄSITTEET	8
3 MATKAILUREPORTAASI	10
3.1 Matkailureportaasi tuottaa elämyksiä	10
3.2 Matkailureportaasien julkaisukanavat	11
4 MENETELMÄT JA AINEISTOT	12
4.1 Tutkimusmenetelmät	12
4.2 Ostajan esittely	14
4.3 Toimittajien esittelyt	15
4.4 Käsiteltävät matkailureportaasit	16
4.4.1 Antti Helin: Hongkongin halvat huvit	16
4.4.2 Ilkka Karisto: Gandhin jalanjäljillä	17
5 OSTAJAN HAASTATTELU	18
5.1 Mondon reportaasitoimittajat ovat yleensä tuttuja	18
5.2 Matkailureportaasi Mondossa	19
5.3 Mondon matkailureportaasien tekoprosessi	20
5.3.1 Briiffaus	20
5.3.2 Toimittaja ja tekoprosessi	21
5.4 Mondon yhteistyökumppanit	22
6 TOIMITTAJIEN HAASTATTELU	24
6.1 Matkailureportaasit Matkailulehti Mondossa	24
6.2 Toimittajien vinkit hyvään matkailureportaasiin	25
6.3 Toimittajien ajatukset hyvästä matkailureportaasista	31
6.4 Toimittajien reportaasien käsittely	32
6.4.1 Ennakkovalmistelut	32
6.4.2 Jutun tekoprosessi	34
6.4.3 Toimittajien näkemys omista jutuistaan	37
7. TULOKSET	38
7.1 Millainen on hyvä matkailureportaasi?	38
7.2 Ajatuksia tuloksista	40
8 POHDINTA	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Uskallan väittää, että melkein jokaisen toimittajan unelma on päästä matkustamaan ulkomaille työnantajan tai jonkun yhteistyökumppanin piikkiin, yöpyä viiden tähden hotellissa ja nauttia eri ravintoloiden toimittajille tarjoamia toinen toistaan pröystäilevimpiä aterioita. Juuri sen vuoksi, että niin useat siihen tähtäävät, matkailujournalistin tie on entistä kivikkoisempi.

Suoritin harjoitteluni Image Kustannukseen kuuluvassa Matkailulehti Mondossa, missä sain melko vapaasti kirjoittaa juttuja laajalti erilaisista matkailuun liittyvistä aiheista. Koska matkailukenttä on hyvin monipuolinen, pääsin tutustumaan niin lentoyhtiöiden lisämaksuihin kuin maailmaa kiertäneen alttoviulistin reissukokemuksiin. Kunnollista ja laajaa matkailureportaasia en kuitenkaan päässyt Mondoan tekemään, vaikka asetin sen tavoitteekseni harjoittelun alussa. Koska matkailureportaasin tekemiseen perehtyminen jäi harjoittelussa suorittamatta, teen sen opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyöni produktio-osa on matkailureportaasi. Tutkielmassani perehdyn siihen, millainen on hyvä matkailureportaasi. Koska lukijan ja toimittajan mielipiteet eivät aina kohtaa, keskityn tutkielmassani selvittämään ostajan, eli päätoimittajan tai toimituspäällikön, käsityksen hyvästä matkailureportaasista. Lisäksi selvitan myös tekijöiden näkökulman: millaisista palasista hyvä matkailureportaasi rakentuu.

Kun minulla on käsitys siitä, mitä ostajat haluavat matkailureportaasista, analysoin kaksi mielestäni hyvää matkailureportaasia yhdessä toimittajan kanssa. Sen avulla saan käsityksen niistä elementeistä, joita toimittajat ovat käyttäneet jutuissaan saadakseen lukijan uppoutumaan heidän kertomiinsa tarinoihin.

Opinnäytetyöni aihe lähtee pelkästään itsekkäistä syistä: haluan ottaa selvää, millä tavalla saan jutuistani parempia ja mitä ominaisuuksia niissä tulee olla, että ne käyvät kaupaksi. Uskon, että vastaukset kiinnostavat myös muita samassa tilanteessa olevia nuoria, uraansa vasta aloittelevia toimittajia. Samoja

periaatteita voi varmasti soveltaa myös muihin reportaaseihin, ei pelkästään matkailureportaaseihin.

Matkailujournalismia on Suomessa tutkittu hieman esimerkiksi juuri opinnäytetoissa sekä pro gradu -tutkielmissa, mutta vastaan ei ole tullut tutkielmaa tai artikkelia, joka avaisi nimenomaan juuri matkailureportaasin ja analysoisi miten se on rakennettu. Koska nimenomaisesti matkailujournalismista on Suomessa kirjoitettu hyvin vähän, tulen soveltamaan olemassa olevaa tietoa reportaaseista ja journalismin erityisalueista, sekä ulkomaantoimittamisesta yleensä.

Matkailujournalismia toteutetaan Suomessa useissa eri välineissä: televisiossa, internetissä, aikakauslehdissä ja esimerkiksi sanomalehtien palstoilla. Tutkielmassani kuitenkin käsittelen ainoastaan matkailuaiheisiin aikakauslehtiin soivia kirjoitettuja reportaaseja.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Matkailujournalismi käsitteenä herättää monenlaisia mielikuvia. Toisille matkailujournalismi tarkoittaa matkakertomuksia, joillekin tiukkaa faktaa matkakohteesta ja osalle näitä molempia. Jotta sen kanssa ei tulisi epäselvyyksiä, mitä merkitystä tutkielmassani käsitellään, on sen vuoksi käsitteet selvitettävä. Kerro myös, mitä käsitteillä reportaasi, matkailureportaasi, ostaja, freelancetoimittaja ja matkailulehti tarkoitetaan tässä tutkielmassa.

Matkailujournalismi

Matkailujournalismi on journalismin erityisalue, joka käsittelee lähinnä kodin ja lähipiirin ulkopuolelle suuntautuvaa lomamatkailua. Matkailujournalismia voivat siis olla esimerkiksi jutut viikon matkasta Afrikan savannille, viikonloppuviisitistä naapurikunnan kylpylään tai vaikkapa uudesta lentoyhtiöstä. (Savitie 2004, 9–10.)

Reportaasi

Reportaasit ovat artikkeleita, jotka tuottavat elämyksiä. Reportaasi on journalismia, jossa toimittaja menee paikan päälle, katselee ja kuuntelee mitä tapahtuu ja raportoii siitä muille. Reportaasin tarkoitus on kuvata todellisuutta. Mitä tahansa asiaa voidaan käsitellä reportaasissa, mutta se toimii parhaiten selostaessaan tapahtumia ja kuvatessaan ympäröivää maailmaa ja sen ihmisiä. (Nousiainen, Kantola & Mörä 1998, 117,119.)

Matkailureportaasi

Kun yhdistetään Savitien (2004,9– 10) määritelmä matkailusta sekä Nousiaisen (1998, 117, 119) määritelmä reportaasista, saadaan jonkinlainen kuva siitä, mikä on matkailureportaasi. Näiden määritelmien mukaan matkailureportaasi on elämyksiä tuottava artikkeli, jossa on menty kodin ja lähipiirin ulkopuolelle tarkastelemaan, mitä siellä tapahtuu.

Freelancetoimittaja

Freelance-journalistin (free, freelancer) työ perustuu vapauteen. Free voi tehdä töitä kotonaan tai omassa toimistossa, virka-aikana tai vaikka keskiyöllä. Freelancer valitsee itse asiakkaansa eikä ole sitoutunut yhteen työnantajaan. Lisäksi freelance-journalisti voi vapaasti erikoistua haluamalleen alalle. (Jokinen 2007, 8) Freelancetoimittaja on toimittaja, joka päättää itse milloin, missä ja mihin tekee juttuja. Toki myös freelancetoimittajan tulee kuunnella asiakkaansa toiveita, joten täydellisestä vapaudesta ei ole kyse.

Ostaja

Ostaja on lehden toimituksessa se henkilö, joka vastaa juttujen ostosta. Se voi olla esimerkiksi päätoimittaja, toimitussihteeri tai toimituspäällikkö, tai jokainen näistä. (Lintula & Valkama 2009, 142.) Joissakin lehdissä työnjako voi olla sellainen, että päätoimittaja voi ostaa juttuja kaikille lehden palstoille ja toimituspäälliköille on jaettu kullekin oma osuus lehdestä, jonne he voivat ostaa juttuja. Ostaja vastaa lehden free-toiminnasta. Ostaja tekee päätökset, keneltä juttuja ostetaan ja mihin hintaan. (Kallio 2005, 6.)

Matkailulehti

Termillä matkailulehti tarkoitetaan tässä tutkielmassa matkailuun erikoistunutta aikakauslehteä. Voi sanoa, että Suomessa ilmestyy tällä hetkellä kolme matkailulehteä: Matkalehti, Matkaopas sekä Matkailulehti Mondo. Näiden lisäksi matkailujuttuja julkaistaan muun muassa sanomalehtien ja eri aikakauslehtien (esimerkiksi naistenlehdet) matkailua käsittelevillä palstoilla sekä esimerkiksi eri lentoyhtiöiden asiakaslehdissä. (Savitie 2004, 13.)

Matkailu

Savitien (2004, 9–10) mukaan matkailujournalismin yhteydessä puhuttava matkailu tarkoittaa kodin ja lähipiirin ulkopuolelle kohdistuvaa lomamatkailua. Kyse on siis lomamatkailusta. Tätä kuvausta sovellan myös tässä tutkielmassa.

3 MATKAILUREPORTAASI

3.1 Matkailureportaasi tuottaa elämyksiä

Onko matkailujournalismissa samat kriteerit kuin muussakin journalismissa? Voiko esimerkiksi journalistin ohjeita (Suomen Journalistiliitto 2011) soveltaa, kun tehdään matkailujournalismia? Vastaus on yksinkertainen: kyllä.

Matkailujournalismi on journalismin erityisalue, eli se on journalismia. Näin ollen matkailujournalismi on paljon laajempi käsite kuin pelkkä matkailureportaasi. Matkailujournalismia voi olla esimerkiksi matkailuaiheiset uutiset, matkailijoiden henkilökuvat tai vaikkapa matkailuaiheiset tutkivan journalismin artikkelit.

Kun yhdistetään Savitien (2004, 9– 10) määritelmä matkailusta ja Nousiaisen (1998, 117, 119) määritelmä reportaasista, matkailureportaasi on yksinkertaisesti kodin ja lähipiirin ulkopuolelle sijoittuva elämyksellinen artikkeli, jossa on lomamatkailun näkökulma.

Tämä rajaa muut kuin lomamatkailun näkökulmasta kodin ja lähipiirin ulkopuolella tehdyt reportaasit pois matkailureportaasi-nimityksen alta. Ero muihin ulkomailla tehtyihin reportaaseihin matkailureportaaseilla on se, että matkailureportaaseissa on lomamatkailun näkökulma. Se voi olla esimerkiksi jonkun kaupungin parhaiden kauppojen tai hotellien esittelyä, kertomus toimittajan matkasta luksusristeilijällä tai vaikkapa yhden ihmisen avulla kirjoitettu esittely hänen koti-kaupungistaan. Matkailureportaasi ei siis ole esimerkiksi Anu Nousiaisen Helsingin Sanomien Kuukausiliitteeseen (6/2009, 32–46) tekemä juttu Zimbabwen itsenäistymisestä. Vaikka jutun kohde sijaitsee kodin ja lähipiirin ulkopuolella, lomamatkailun näkökulman puuttuminen pitää sen ulkopuolella matkailujournalismista.

Matkailureportaasi itsessään ei eroa muiden aihepiirien reportaaseista. Tekoprosessi on samanlainen, joskin parhaassa tapauksessa hieman eksoottisempi kuin perusreportaasissa.

3.2 Matkailureportaasien julkaisukanavat

Matkailureportaaseja näkee useissa julkaisuissa, jotka eivät ole matkailulehtiä. Näitä julkaisuja ovat esimerkiksi aikakauslehdet ja sanomalehdet. Muun muassa Kotivinkissä, MeNaisissa ja Gloriassa on oma matkailupalstansa, joissa julkaistaan matkailureportaaseja.

Myös useilla sanomalehdillä on oma matkailuaiheinen palstansa. Esimerkiksi Helsingin Sanomilla ja Kalevalla on omat matkailusivunsa. Sanomalehdet julkaisevat yleensä lyhyitä matkailujuttuja tai lyhyitä reportaaseja.

Pitkät, usean sivun mittaiset matkailureportaasit julkaistaan kuitenkin yleensä matkailulehdissä. Esimerkiksi Helsingin sanomien kuukausiliitteessä voidaan julkaista, usean sivun reportaasi, joka sijoittuu ulkomaille, mutta ei siltikään ole matkailujournalismia.

4 MENETELMÄT JA AINEISTOT

4.1 Tutkimusmenetelmät

Valitsin tutkielmassani käsiteltävän hyvän matkailureportaasin näkökulmaksi ostajan ja tekijän näkökulmat. Ostajan näkökulman valitsin sen vuoksi, että tutkielman perusteella muodostuisi käsitys siitä, millaisia juttuja ostetaan. Tekijän näkökulman valitsin sen perusteella, että pystyisin ymmärtämään, mitä kaikkea hyvät matkailureportaasit tekijältä vaativat.

Valitsin ostajaksi ja tekijöiksi henkilöitä, jotka työskentelevät Matkailulehti Mondossa tai ovat lehden vakituisia avustajia. Näin pyrin saamaan itselleni mahdollisimman selkeän kuvan siitä, millaisia matkailureportaaseja lehteen ostetaan.

Päätin tehdä ostajan haastattelun (liite 1) lehden päätoimittajalle, sillä hän vastaa yleisesti kaikista lehteen ostettavista jutuista. Hänen lisäksi lehden kaksi toimituspäällikköä hoitavat kukin oman puolensa lehteen ostettavista jutuista. Näin kuitenkin järkevimmäksi kysyä vain yhden näkemyksen, kun se on mahdollista saada henkilöltä, joka loppujen lopuksi päättää koko lehden linjasta.

Haastateltavat toimittajat (liite 2) valitsin sen perusteella, ketkä olivat kirjoittaneet mielestäni onnistuneita matkailureportaaseja lehteen jo pitkään. Käytännössä valitsin siis lempijuttujeni kirjoittajat. Koska tutkielmani perustuu ainoastaan haastattelujen avulla hankittuun tutkimusmateriaaliin, valitsin tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun.

Haastatteluun päädyin kyselylomakkeen sijaan sen vuoksi, että uskon rennosta haastattelutilanteesta olevan minulle enemmän hyötyä, kun sekä haastattelija että haastateltava pystyvät rentoutumaan, ja mikä tärkeintä, käymään keskustelua. Kyselylomake ei mahdollista todellista vuorovaikutustilannetta, mutta haastattelutilanteessa haastattelijalla on mahdollisuus reagoida haastateltavan vastauksiin. Näin haastattelutilanteesta saa irti eri asioita kuin esimerkiksi lomakehaastattelusta.

Jouduin tekemään Antti Helinin haastattelun sähköpostihaastatteluna, joten haastattelutilanne oli lähempänä kyselylomaketta kuin teemahaastattelua. Helinin vastaustyyli muistutti hyvin paljon muiden toimittajien vastaustyyliä, vaikka heidän tilanteessaan kyseessä oli perinteinen haastattelu. Sen vuoksi pidän myös Helinin haastattelua teemahaastatteluna, joskin sähköpostin muodossa toteutettuna.

Teemahaastattelu tarkoittaa nimensä mukaisesti haastattelua, joka kulkee jonkin tietyn teeman alla. Tälle menetelmälle on ominaista, että jokin haastattelun osa on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Esimerkiksi jos haastatteluja tehdään useita, kysymykset voivat olla kaikille haastateltaville samat, mutta vaikkapa niiden järjestys voi vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47.)

Teemahaastattelun ollessa kyseessä lähtökohta on se, että kaikki haastateltavan kokemukset, ajatukset, uskomukset ja tunteet voivat olla haastattelun kohteena. Käytännössä teemahaastattelu etenee ennalta valittujen keskeisten teemojen varassa. Kun haastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijaan teemojen varassa, haastattelijan tutkija-aseman sijaan haastateltavan antama tieto korostuu. Teemahaastattelu antaa myös tilaa eri ihmisten omille tulkinnoille eri asioista. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.)

Teemahaastattelu toimii mielestäni tässä tilanteessa parhaiten, sillä se antaa mahdollisuuden kaivaa haastattelutilanteessa kaikkein eniten tietoa. Teemahaastattelu pitää kuitenkin haastattelutilanteen tiukasti kiinni aiheessa, ja näin ollen välttää rönsyilyltä.

Tein teemahaastattelut tammikuun 2011 aikana. Ostajan haastattelin Helsingin messukeskuksessa matkamessujen aikaan. Toimittajien haastattelut toteutin hieman eri tavoin. Ilkka Kariston haastattelu tehtiin Helsingissä kahvila Rytmissä, Antti Heliniä haastattelin sähköpostin välityksellä. Sekä Valkaman että Kariston haastatteluissa minulla oli nauhuri mukana, joten pystyin litteroimaan nauhat tarkasti jälkikäteen. Lainaukset ovat sanatarkasti niin, kuten haastateltava puhui.

4.2 Ostajan esittely

Matkailulehti Mondo on Image Kustannukseen ja sitä kautta A-lehtiin kuuluva matkailulehti. Lehteä on julkaistu vuodesta 2002 lähtien ja vuonna 2010 se ilmestyi 9 kertaa. Lehden levikki on noin 20 000.

Matkailulehti Mondon kohderyhmä ovat ihmiset, jotka ovat innostuneet matkailusta, haluavat harrastaa matkailua tai unelmoivat matkailusta. Lehti ei ole rajannut kohderyhmäänsä iän tai sukupuolen mukaan, vaan päätoimittaja Valkaman mukaan matkailuun suhtautuminen on se, mikä tekee ihmisestä Matkailulehti Mondon kohderyhmään kuuluvan.

Päätoimittajan mukaan Matkailulehti Mondon tavoitteet ovat levittää suvaitsevaisuutta ja sivistää lukijaa. Tarkoitus on saada lukija näkemään, että maailmassa on erilaisia paikkoja ja ymmärtämään niitä. Matkailulehti Mondolla on päätoimittajan mukaan kaksi funktiota: tarinankerronta ja palvelu. Lehdessä on tarinoita, joista tulee olla lukijalle myös hyötyä, jos hän päättää lähteä samaan paikkaan matkalle.

Matkailulehti Mondon päätoimittaja Heikki Valkama on koulutukseltaan valtiotieteiden maisteri, ja hän on opiskellut pääaineenaan talous- ja sosiaalhistoriaa. Toimittajan töitä Valkama on tehnyt 1990-luvun loppupuolelta lähtien. Ennen Matkailulehti Mondoa hän oli muun muassa Ylioppilaslehden päätoimittajana ja toimittajana Helsingin Sanomissa. Lisäksi hän on kirjoittanut freelancetoimittajana useisiin lehtiin.

Valkama on ollut Matkailulehti Mondon päätoimittaja lehden perustamisesta saakka eli vuodesta 2002. Hän päätyi nykyiseen työpaikkaansa Helsingin Sanomien lehti-ilmoituksen kautta. Ennen Matkailulehti Mondoa Valkama kirjoitti muutamia matkailujuttuja Helsingin Sanomien matkailupalstalle.

4.3 Toimittajien esittelyt

Antti Helin on sosiologian ylioppilas. 34-vuotias Helin on tehnyt toimittajan töitä vuodesta 1997, jolloin hän vielä opiskeli. Kirjoittaminen syrjäytti lopulta opinnot ja Helin on toiminut täysipäiväisenä toimittajana vuodesta 2000. Matkailuaiheisia artikkeleita hän on kirjoittanut vuodesta 2002.

Helin on freelancetoimittaja, joka avustaa useita eri lehtiä. Hänen suurin asiakkaansa on Matkailulehti Mondo, jonne Helin on kirjoittanut lehden perustamisesta lähtien. Matkailulehti Mondon lisäksi Antti Helin avustaa muun muassa Aamulehteä, Helsingin Sanomia, Blue Wingsiä ja Oliviaa.

Toimittajan ammattitaidon Helin on saavuttanut työskentelemällä, eikä hän ole suorittanut minkäänlaisia journalismiin liittyviä opintoja. Suurimman oppinsa hän mainitsee saaneensa työskennellessään Image Kustannuksessa. Matkailulehti Mondoan Helin päätyi kirjoittamaan päätoimittaja Heikki Valkaman pyynnöstä. Helin ja Valkama työskentelivät yhdessä Ylioppilaslehdessä. Ennen uraansa freelancetoimittajana Antti Helin työskenteli Mondon toimitussihteerinä.

Ilkka Karisto on 33-vuotias freelancetoimittaja, joka on valtiotieteiden ylioppilas. Toimittajan töitä Karisto on tehnyt vuodesta 1998, joista viimeiset kymmenen vuotta täysipäiväisesti. Toimittajaksi Karisto päätyi päästessään kesätoimittajaksi Helsingin Sanomiin. Sen jälkeen hän suoritti siviilipalveluksensa Ylioppilaslehdessä, jossa tutustui Heikki Valkamaan.

Matkailulehti Mondoan Karisto päätyi kirjoittamaan päätoimittaja Heikki Valkaman pyynnöstä. Karisto on kirjoittanut Matkailulehti Mondoan lehden perustamisesta eli vuodesta 2002 saakka. Matkailulehti Mondon lisäksi Ilkka Karisto avustaa vakituisesti Imagea ja Helsingin Sanomien Kuukausiliitettä.

4.4 Käsiteltävät matkailureportaasit

Valitsin Ilkka Kariston ja Antti Helinin kymmenistä Matkailulehti Mondoan kirjoittamista matkailureportaaseista kultakin yhden käsiteltäväksi esimerkkitapauksena tutkielmassani. Valitsin jutut, jotka tuntuivat tyypillisiltä heidän kirjoittamistaan jutuilta. Pidín myös kriteerinä sitä, että jutut oli julkaistu vuoden sisällä, jotta toimittajat kykenisivät muistamaan yksityiskohtia juttujen tekoprosesseista.

Ilkka Karisto ehdotti lopulta Gandhin suolamarssista kertovaa juttuaan (liite 4) perustellen, että sen tekoprosessi oli mielenkiintoinen. Se vaikutti valintaani. Antti Helinin Hongkong-jutun (liite 3) valitsin sen perusteella, että se mielestäni oli hyvä esimerkki tyypillisestä Antti Helinin kirjoittamasta matkailureportaasista. Hongkong-jutun valintaan vaikutti myös se, että juttu julkaistiin viimeisimmässä Matkailulehti Mondon numerossa.

Tutkielmassa käsiteltävät jutut poikkeavat toisistaan lähtökohtaisesti: Helinin idea on hyvin yksinkertainen ja helppo, Kariston idea pitkälle mietitty ja tarkasti rajattu. Kahden täysin erilaisen jutun valitseminen esimerkiksi todistaa, ettei hyvälle matkailureportaasille ole olemassa tietynlaista kaavaa.

4.4.1 Antti Helin: Hongkongin halvat hovit

Matkailulehti Mondossa (1/2011) julkaistu Antti Helinin kirjoittama Hongkongin halvat hovit-artikkeli on tyypillinen Helinin kirjoittama juttu. Se sijoittuu Kaakkois-Aasiaan, siinä on käytännöllinen ja lukijaa kiinnostava näkökulma eikä idea ole liian monimutkainen.

Helin kertoo jutussaan muutamista Hongkongin rakennuksista, liittää ne kaupungista syntyviin mielikuviin ja lisää väliin muutaman hauskan anekdootin. Juttu on sekoitus mukaansatempaavaa tarinankerrontaa ja mielenkiintoisia faktoja. Reportaasi esittelee kalliiksi ajatellun Hongkongin edullista puolta.

4.4.2 Ilkka Karisto: Gandhin jalanjäljillä

Ilkka Kariston Matkailulehti Mondoan (3/2010) kirjoittama artikkeli Gandhin suolamarssista julkaistiin 80 vuotta suolamarssin jälkeen. Siitä huolimatta, että juttu on periaatteessa aikaan sidottu, sen rooli uuden tiedon tuojana on aina mielenkiintoista.

Kariston reportaasissa on paljon ihmisiä, joiden omakohtaiset tarinat ja muistot Gandhista tuovat juttuun syvyyttä. Se, että toimittaja Karisto on laittanut itsensä peliin juttua tehdessä, näkyy jutussa ja lisää sen kiinnostavuutta. Gandhi-jutussa on kaksi elementtiä: historia ja nykyhetki, joita Karisto sekoittelee luontevasti.

5 OSTAJAN HAASTATTELU

5.1 Mondon reportaasitoimittajat ovat yleensä tuttuja

Matkailulehti Mondon vanhoja numeroita selatessaan huomaa, että samat nimet näkyvät numero toisensa jälkeen lehden sivuilla – erityisesti pitkien matkailureportaasien kohdalla. Tästä voi päätellä, että Matkailulehti Mondon toimitus suosii tuttuja toimittajia kun on kyse siitä, ketä pyydetään tekemään pitkiä reportaaseja. Valkama kertookin vakituisten avustajien saavan työt usein, mutta lisää myös lehden toimituksen työntekijöiden tekemän pitkiä reportaaseja, jos aikaa on. Kriteerit sille, millä perusteella reportaasien kirjoittajat valitaan, vaihtelevat.

Joskus valitaan sen perusteella, että joku tyyppi on lähdössä jonnekin ja se kirjoittaa niin hyvän suunnitelman siitä aiheesta, että meidän on pakko ottaa se juttu. Aika usein me otetaan tyyppejä, jotka me tunnetaan, jotka kuuluu Suomen parhaisiin kirjoittajiin ja on hyviä kirjoittamaan myös matkailujuttuja. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Pyysin Valkamaa kertomaan, millaisia ominaisuuksia Mondossa arvostetaan hyvässä reportaasitoimittajassa. Jos päätoimittaja viittaa lehdensä toimittajiin ”Suomen parhaina kirjoittajina”, voi tuntua, ettei itsellä ole mitään asiaa kirjoittaa lehteen. Valkama kuitenkin listasi hyvän reportaasitoimittajan ominaisuuksiksi asioita, joita voi kehittää.

Journalismin perussäännöt pitää osata. Pitää osata havainnoida, kirjoittaa, pysyä totuudessa. Tällaiset perusasiat, en tiedä eroaako se siitä mitä arvostaa hyvässä toimittajassa. Pitää tehdä hyviä havaintoja ja kirjoittaa hyvin. Aina pitää muistaa että lukija on tärkein, jos lukijaa ei kiinnosta niin sitten on huono juttu. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Osaa miettiä asioita jotka kiinnostaa lukijaa, osaa yllättää, tekee hyviä havaintoja, osaa kirjoittaa ja hoitaa hommansa. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Vaikka lehteä selaillessa tulee sellainen olo, että Matkailulehti Mondo käyttää pelkästään tuttuja kirjoittajia, voi Valkaman mukaan myös tuntemattomalla toimittajalla olla mahdollisuus päästä kirjoittamaan pitkiä reportaaseja lehteen.

Joskus otetaan tuntemattomia. Jos ei ole koskaan kirjoittanut yhtään juttua minnekään, niin voi olla aika vaikea päästä sen seulan läpi, mutta kyllä sitäkin tapahtuu. Mieluiten käytämme meidän parhaita, hyväksi havaittuja kirjoittajia. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

5.2 Matkailureportaasi Mondossa

Matkailulehti Mondon reportaasit eroavat toisistaan melko paljon. Lehdellä onkin useita eri konsepteja, joiden mukaan juttuja tehdään. Valkama kertoi, että Mondossa on artikkeleita, joissa on erittäin vahva kirjoittajan ääni, mutta on myös artikkeleita, joita varten toimittaja on vain koonnut tietoa yhteen. Tärkeimmäksi yhdistäväksi tekijäksi Valkama mainitsee kuitenkin laadun. Matkailulehti Mondossa laatu tarkoittaa hyvää kirjoittamista, tietojen oikeellisuutta, hyviä kuvia, kuvan ja tekstin yhteneväisyyttä sekä hyvää editointia. Hän mainitsee laadun olevan se asia, joka erottaa Matkailulehti Mondon reportaasit muiden matkailulehtien reportaaseista.

Luulen että me käytetään enemmän panoksia, aikaa ja vaivaa ja se näkyy meidän laadukkaissa kirjoittajissa, ja pelkästään myös siinä että me valitaan meidän kirjoittajat niin, että ne on hyviä matkailukirjoittajia ja myös alansa parhaita kirjoittajia. Myös se, että me pohditaan ja mietitään ja jumpataan sitä juttua aika paljon. Aika harva juttu päätyy lehteen sellaisenaan. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Valkaman mukaan kaikissa jutuissa on tärkeintä muistaa lukijan näkökulma, niin myös hyvissä matkailureportaaseissa.

Jos lukija lopettaa lukemisen ensimmäisen jutun jälkeen, niin se ei ole hyvä. Sen pitää olla kiinnostava. Kiinnostava voi olla monella tapaa, esi-

merkiksi käsittelytapa voi olla hyvin kiinnostava. Täytyy olla lukijaa siinä mielessä palveleva ja kiinnostava, ja ehkä myös jotain sisältöä pitää olla. Vaikka olisi miten tyhjä matkailureportaasi mutta jos se on niin kiinnostava, että sen lukee alusta loppuun niin se ei voi olla huono. (Valkama 21.1.2011, haastattelu)

Koska Matkailulehti Mondon päätoimittaja pitää omaa lehteään sekä laatu- ja mielikuvajohtajana Suomen matkailulehtien joukossa että Suomen parhaana ja laadukkaimpana matkailulehtenä, hän on hyvä henkilö vastaamaan siihen, millainen sitten on hyvä matkailureportaasi. Vastaus oli loppujen lopuksi melko yksinkertainen, palasista koostuva kokonaisuus.

Näkisin että parhaimmillaan hyvässä matkailureportaasissa löytyy sekä elämystä että sitä lukiessa tulee semmoinen fiilis, et ”vau, tämmöistäkin kun on, tämän kun pääsisi näkemään”. Samaan aikaan se palvelee, että jos haluaa itse lähteä siihen samana kohteeseen niin saa jutusta irti, että voi omalla matkallaan hyödyntää sitä juttua. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

5.3 Mondon matkailureportaasien tekoprosessi

5.3.1 Briiffaus

Matkailulehti Mondon päätoimittaja Heikki Valkama myöntää, että lehden toimituksessa briiffataan toimittajia, eli kerrotaan heille millaista juttua alkaa tehdä, vaihtelevasti ennen jutun tekoa. Briiffausta yritetään kuitenkin parantaa jatkuvasti.

Joskus koitetaan sanoa, että etsipä etukäteen mikä se voisi olla se jutun sisältö. Mitä parempi briiffi, sitä parempi juttu yleensä on. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Valkaman mukaan briiffauksessa on se ongelma, ettei toimitus aina tiedä, mitä jutun kohteessa tapahtuu tai mitä kaikkea siellä on. Jos toimittaja on lähdössä matkalle ja toimitus ilmaisee haluavansa kohteesta jotakin, on briiffaus hyvin hankalaa. Valkama kuitenkin uskoo Matkailulehti Mondon toimituksen briiffaavan keskimääräistä suomalaista lehteä enemmän.

5.3.2 Toimittaja ja tekoprosessi

Vaikka toimittaja olisi tarjonnut lehdelle timanttista ideaa yksityiskohtineen, lehden toimituksella on valta muuttaa kaikkia jutun yksityiskohtia. Valkaman mukaan myös Matkailulehti Mondossa kaikesta päättää lopulta lehden toimitus, ei toimittaja. Joissakin tilanteissa toimittajalla on kuitenkin pakko tehdä päätökset kysymättä toimitukselta.

Jos vaikka toimittaja laitetaan tekemään juttua ravintolasta ja se ravintola onkin kiinni, niin totta kai toimittaja saa keksiä tilalle jotain muuta. Jos matkalla tapahtuu jotain erikoista niin aina täytyy miettiä uudelleen miten se juttu tehdään. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Valkaman mukaan Matkailulehti Mondon pienessä toimituksessa ei kiireen vuoksi aina pystytä soittamaan toimittajalle matkan jälkeen ja miettimään yhdessä, mitä asioita juttuun kannattaisi poimia. Siihen kuitenkin pyritään.

Matkailulehti Mondossa on erittäin vahva editointikulttuuri. Se tarkoittaa sitä, että kaikki jutut käydään tarkasti läpi useaan kertaan monen eri ihmisen toimesta ennen julkaisua. Usein toimittajaa pyydetään kirjoittamaan joitakin kohtia uudelleen tai lisäämään joitakin asioita juttuun.

Jos ei ole pakko kirjoittaa uudelleen, niin silloin me ei sitä tehdä mutta harva juttu on niin timanttinen heti kärjessä että sitä ei tarvitsisi uudelleen kirjoittaa. Parhaidenkin kirjoittajien kanssa jotain viilataan aina. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Lehdessä ajatellaankin, että toimituseditori on lukijan asiamies. Jos toimituksen editoija ei ymmärrä jotain kohtaa jutussa tai jokin asia tökkii, tulee hänen Valkaman mukaan ajatella, että ehkä lukijakin ajattelee samoin, ja pyytää toimittajaa kirjoittamaan kohta uudelleen tai selittämään, mistä on kyse.

Päätoimittajan mukaan Matkailulehti Mondoan kirjoittavat toimittajat saavat aika harvoin kuulla suoraan, jos juttu oli huono. Yleensä toimitus yrittää etsiä, mikä jutussa oli hyvää ja mikä huonoa, ja antaa rakentavaa palautetta.

5.4 Mondon yhteistyökumppanit

Pressimatkat ovat esimerkiksi lentoyhtiön tai muun matkanjärjestäjän kanssa yhteistyössä tehtäviä matkoja, joiden kustannuksiin toimitukset eivät välttämättä osallistu. Palkkioksi pressimatkojen järjestämisestä niiden järjestäjät olettavat saavansa näkyvyyttä matkalle kutsutussa mediassa.

Päätoimittaja Valkaman mukaan noin neljäsosa Matkailulehti Mondon jutuista tehdään pressimatkoilta. Hänen mukaansa pressimatkalle lähteviä toimittajia ohjeistetaan tutustumaan kohteeseen ennalta ja miettimään, mitä siellä voisi tehdä. Tästä voisi päätellä, että lehden toimittajat eivät aina mene matkanjärjestäjän aikataulun mukaan.

Pressimatkalle lähtemistä mietitään Matkailulehti Mondossa Valkaman mukaan aina siltä kantilta, mitä kiinnostavaa kohteessa on.

Me lähdetään pressimatkalle ainoastaan, jos pressimatka on jutun arvoisen. Yritetään toimituksessa miettiä, mikä on se tärkein juttu, ei pressimatkan järjestäjän vaan meidän mielestä. Joskus nämä intressit kohtaa-
vat ja pressimatkan järjestäjä vie juuri sellaiseen paikkaan, missä kannattaa käydä. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

Valkaman mukaan matkanjärjestäjän ääni tulee jutuissa kuuluville silloin, jos matkanjärjestäjän esittelemä asia on tarpeeksi hyvä. Toimituksella on kaikki val-

ta jutun suhteen, mutta hyvällä tuurilla myös matkanjärjestäjän ääni voi päästä lehteen.

Jos Nokia lanseeraa uuden kännykän ja siitä kerrotaan lehdessä, niin onko se Nokian ääni joka puhuu? Eli ei se välttämättä ole aina pahasta. Jos me kerromme jostakin matkanjärjestäjän kohteesta, niin silloin me lähtökohtaisesti kerrotaan sen kohteesta. Ei ole niin yksiselitteistä. (Valkama 21.1.2011, haastattelu.)

6 TOIMITTAJIEN HAASTATTELUT

6.1 Matkailureportaasit Matkailulehti Mondossa

Kokemukseni mukaan suurin osa toimittajista aloittaa nykyään uransa kirjoittamalla ensin pieniä artikkeleita ja sen jälkeen vasta suurempia. Ennen asiat olivat toisin. Sekä Ilkka Karisto että Antti Helin saivat molemmat nuorina, uraansa vasta aloittelevina toimittajina kokemukseensa nähden paljon vastuuta ja vaativia työtehtäviä. Ilkka Kariston ensimmäiset Matkailulehti Mondoon kirjoittamat jutut olivat pitkiä matkailureportaaseja, Antti Helin taas aloitti suoraan lehden toimitussihteerinä.

Vaikka Matkailulehti Mondossa on useita konsepteja, sekä Antti Helin että Ilkka Karisto kuvailevat reportaasejaan hyvin samalla tavalla. Siitä voisi päätellä, että perusasiat ovat samat jutussa kuin jutussa, ja näkökulma on se, mikä ratkaisee ja tekee kustakin jutusta omanlaisensa.

Pyrin kertomaan tarinan, eli juttu kertoisi jotakin elämästä ja maailmasta yleensä, ei vain kuvaisi kohdetta. Tarinan kertomiseen liittyy se, että mieitin juttujen rakennetta paljon, jotta tarina kulkisi jouhevasti eteenpäin ja päättyisi nostattavaan lopetukseen. Joskus siinä onnistuu paremmin, joskus huonommin. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Mun mielestä matkareppareiden näkökulma on usein liian laaja, niin oon aina yrittänyt löytää jonkun hyvän näkökulman vaikka olisinkin tehnyt yleisjuttuja kaupungeista. - - Jos lähden jonnekin niin pyrin löytämään jotain sellaista, mitä ei olisi kerrottu tai mikä ei olisi tuttua ihmisille. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helinillä on oma maantieteellinen erikoisosaamisalueensa, Ilkka Karistolla ei. Molemmat heistä ovat siitä huolimatta menestyneitä matkailutoimittajia. Ero päivittäiseen työhön heillä on se, että Karisto matkustaa eri kohteissa ympäri maailmaa, kun Helin pitäytyy yhden alueen sisällä.

Antti Helin on asunut viimeiset kolme vuotta Bangkokissa, ja on sen vuoksi kirjoittanut viime vuosina pääasiassa Kaakkois-Aasiasta. 2008 Helin julkaisi reportaasimaisen opaskirjan Thaimaa parhaimmillaan, ja syventyi entistä enemmän Thaimaa-aiheisiin juttuihin. Helinin runsaaseen Thaimaa-kirjoitteluun on yksinkertainen syy: se myy.

Thaimaasta on helppo saada julkaistua runsaasti matkailujuttuja, sillä kohteeseen matkustaa paljon suomalaisia, joten lehdetkin kaipaavat sieltä artikkeleita. Tavallaan Thaimaa on kultakaivos matkailutoimittajalle. Maasta riittää mielenkiintoista ja monipuolista kirjoiteltavaa ja teksteillä riittää ostajia. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

6.2 Toimittajien vinkit hyvään matkailureportaasiin

Hyvän matkailureportaasin ominaisuudet ovat pitkälle samat kuin hyvässä perusreportaasissa: pitkälle jalostettu näkökulma, hyvä valmistautuminen ja tarkat faktat. Se, mikä tekee jutusta erityisen lukuelämyksen, vaihtelee kirjoittajasta riippuen. Toinen osaa kirjoittaa hyvän artikkelin vain haastateltavien avulla, joku toinen ainoastaan ilman haastateltavia. Ilkka Karisto käyttää haastateltavia.

Mun mielestä on aina kiva kaikissa jutuissa jos on ihmisiä. Mun mielestä on vähän hassua, et paikalliset ihmiset osaa kertoa paremmin asioita mut silti yleensä (jutussa) on toimittajan havaintoja kaupungista, jossa se on ensimmäistä kertaa. Toiseksi on kiva tavata ihmisiä, toimittajan ammatissa on se hyvä et voi pysäyttää ihmisiä kadulla, turistina sitä ei helposti tekis. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Sanotaan, että hyvän reportaasin tulee olla hyvin kirjoitettu. Sille, mitä hyvin kirjoitettu pitää sisällään, on monta selitystä. Karisto varoittaa kliseistä. Hänen mukaansa matkailureportaaseissa toimittajat sortuvat liian helposti kliseiseen auringonlaskun kuvailuun ja unohtavat, että kuvaa on vaikea kirjoittaa.

Antti Helinin mukaan hyvä matkailureportaasi koostuu elämänmakuisuudesta ja totuudesta. Niiden lisäksi matkailureportaasiin tulee herättää ajatuksia ja tunteita ja antaa lukijalle mahdollisuus hetken aikaa kurkistaa toiseen paikkaan ja todellisuuteen.

Tärkein ominaisuus on se, että reportaasi nappaa lukijan mukaansa ensimmäisestä lauseesta ja kuljettaa herpaannuttamatta mukanaan viimeiseen lauseeseen. Viimeisen lauseen luettuaan lukija huokaisee ja hänen selkäpiinsä värisee, hän on kokenut lukiessaan jonkin elämyksen. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Hyvä matkailureportaasi on Helinin mukaan myös yllättävä. Parasta yllättävyyttä on hänestä se, että kohdetta pääsee tarkastelemaan mielenkiintoisesta näkökulmasta. Esimerkkinä Antti Helin käyttää Tommi Niemisen Kummajaiset maailman katolla -artikkelia (Matkailulehti Mondo, 2005), jossa Nieminen kertoo Nepalista paikallisen rockbändin kautta.

Pelkkä eksoottinen ympäristö ei riitä, se on joka tapauksessa vain kulissi, jutulla on oltava myös sielu, sen tarina. Sen on kerrottava jostakin suuremmasta kuin pelkästä kohteestaan. Tarina voi syntyä henkilöiden tai teemojen tai tunnelmien kautta. Ei sen tarinan tarvitse olla mikään elämää suurempi, tarkoitan lähinnä, että jutussa on oltava selkeä punainen lanka, jota lukija seuraa alusta loppuun. Matkailureportaasi ei ole vain kokoelma paikkoja ja kohtauksia. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Helin vertaa matkailureportaasia matkaopaskirjatekstiin. Matkaoppaan tärkein funktio on kertoa tietoa matkakohteesta ja jakaa vinkkejä, siinä sivussa se välittää myös tunnelmia. Matkareportaasissa Antti Helinin mukaan suhde on päinvastainen: reportaasiin tärkein tehtävä on välittää tunnelmia. Vinkit ja faktat tulevat bonuksena, jos siltä tuntuu.

Matkailureportaasiin tehtävä on muuttunut vuosien varrella. Ennen se tarkoitti sitä, että toimittaja matkusti lukijan puolesta eksoottiseen kohteeseen, ja raportoi tapahtumia sieltä. Toki matkailureportaasi on yhä myös tätä, mutta lentomat-

kailun yleistyttyä tavalliset turistit matkustavat nykyään yhä eksoottisempiin kohteisiin.

Ilkka Kariston mielestä matkailureportaasi toimii parhaiten silloin, kun se tehdään kuten ennen, kun toimittaja matkustaa lukijan puolesta. Kariston mukaan matkailureportaasin päätehtävä on edelleen välittää tietoa eri puolilta maailmaa, kiinnostavista asioista, ilmiöistä ja maailman monimuotoisuudesta.

Matkailulehdistä lukee ne kaikki hulluimmat anekdootit mitkä ei välttämättä mahdu uutisiin tai Suomen Kuvalehden juttuihin, mutta niistä voi kirjoittaa matkailulehtiin. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helinin mukaan matkailureportaasin tärkein tehtävä on viihdyttäminen. Hänen mielestään toimittajan täytyy ajatella, että juttuja ei kirjoiteta pelkästään niille, jotka ovat menossa kyseiseen kohteeseen vaan myös niille, jotka eivät voisi ajatellakaan matkustavansa kyseiseen paikkaan.

Viihdyttää voi toki monella tavalla, myös syvällisemmin ja mielummin syvällisellä kuin pinnallisella hausalla. -- Ironiaa saa toki olla mutta sen on oltava hyväntahtoista ja vain mausteena, kuvaamassa ehkä enemmän kirjoittajan itsensä ymmärtämättömyyttä. Matkatarina – niin kuin ei hyvä matkailijakaan – ei mene matkalle naureskellakseen paikallisille, vaan oppiakseen jotain maailmasta ja elämästä. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Kun se on onnistunut viihdyttämään lukijaansa, saanut tämän kiinnostumaan ja lukemaan eteenpäin, hyvä matkailureportaasi antaa mahdollisuuden nähdä jotakin omasta arkimaailmasta poikkeavaa. Se voi opettaa jotakin elämästä. Tai voi se vain yksinkertaisesti herättää kaukokaipuuta ja herättää lukijassa halun matkustaa samoille sijoille jutussa kuvattujen kokemusten äärelle. Mutta siinä tapauksessa ne kokemukset, hetket ja elämykset on pystyttävä välittämään hyvin elävinä. (Helin 26.11.2011, haastattelu.)

Ilkka Kariston pahin vihollinen matkailureportaasien tekoprosessissa on kiire – se pilaa jutun kuin jutun. Hän tietää kokemuksesta, että jutusta huomaa aina, jos se on jouduttu sutaisemaan kiireessä. Kirjoittaessaan juttua Kap Verdestä (Matkailulehti Mondo, 2009) Karisto osallistui tiukasti aikataulutetulle pressimat-kalle, jossa vietettiin suurin osa ajasta hotellissa. Hän valmistautui ennen mat-kaa hankkimalla paikalliskontakteja, mutta aikataulullisista syistä ei saanut kuin päivän aikaa matkan mielenkiintoisimpaan vaiheeseen. Kariston oli vaikea kir-joittaa juttua, kun paikan päällä ei ollut riittävästi aikaa.

Kiireen lisäksi Karisto listaa myös muita huonon matkailureportaasin tunnus-merkkejä: näkökulman puute, tekstin kliseisyydet ja tylsät paikat.

Myös Antti Helinillä on selkeä näkemys hyvän ja huonon matkailureportaasin eroista.

Hyvä matkailureportaasi vie lukijan matkalle paikan päälle, huono jää ul-kokohtaiseksi. Hyvä välittää lukijalle tunteen siitä, millaista siellä toisaalla on. Huonossa reportaasissa on tehty huonosti taustatyötä: matkailutoi-mittajan on pystyttävä kertomaan lukijalle asioita, joita hän ei voi itse hel-posti lukea wikipediaa tai lonely planetia selaamalla. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Toimittaja Helinin mukaan hyvä matkailureportaasi sisältää sopivassa suhtees-sa paikan päällä olemisen tunnetta ja taustatietoja – siis tunnelmia ja faktaa. Kirjoittajan tulee tehdä paljon taustatyötä, mutta se tulee saada jutussa näky-mään hienovaraisesti, ei niin, että faktaa tuputetaan lukijalle oppikirjamaisesti. Antti Helinin mielestä suurimmassa roolissa pitäisi olla nykyhetki riippumatta sii-tä, ollaanko historiallisessa kohteessa vai ei. Helin vinkkaa, että tällaisessa ti-lanteessa hyviä kosketuspintoja nykyhetken ja historian välillä ovat esimerkiksi ihmiset tai ruoka, nämä kun eivät yleensä muutu ajan saatossa.

Helin muistuttaa, että lukija olettaa matkailulehden toimituksen olevan ammatti-taitoista ja pitkälle erikoistunutta, joista jokaisella on omat erityisosaamisalu-eensa.

Lukijalla on oikeus olettaa, että toimittaja oikeasti tietää häntä enemmän kohteesta. Ellei nyt lukija satu olemaan kyseisen kohteen asiantuntija, mutta silloinkin hänellä on oikeus olettaa, ettei kirjoittaja tee kaikkein tyhmimpiä yleistyksiä ja toistele väärinymmärryksiä. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Kun kirjoitetaan artikkeleita kotimaan aiheista, voi asioita helposti tarkistaa jälkikäteen soittamalla, sähköpostilla tai jopa vieraillemalla kohteessa uudelleen. Matkailujournalismia tehdessä se ei ole aina mahdollista, ja toimittajan onkin pyrittävä saamaan kaikki tarvittava informaatio samalla kertaa, kun perään ei voi soitella.

Ilkka Kariston muistuttaa, että matkoilla on tärkeää viettää riittävästi aikaa haastateltavien kanssa ja jutun kohteessa. Näin materiaalia kertyy riittävästi eikä matkan jälkeen tarvitse miettiä, miten jonkin yksityiskohdan puuttumisen voi kiertää.

Kun on joku ennakko-odotus niin kannattaa pitää mielessä, millaista juttua on tekemässä, että pysyy oikealla laidalla, mut jos todellisuus on jostain aivan muuta, mitä on suunniteltu, niin sitten on kuitenkin valmis tekemään muutoksia ja menemään tilanteen ehdoilla. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Toinen asia, joka Kariston mukaan tulee pitää mielessä paikan päällä, on yhteistyö kuvaajan kanssa. Erityisesti jos aika on rajattu, kannattaa kuvaajan kanssa käydä keskustelua siitä, mitä puuttuu.

Antti Helinin mielestä on tärkeää olla tarkkana sen suhteen, mikä on oleellista ja mikä ei. Myös se, milloin tulee olla tarkkaavaisena aistien ja muistiinpanovälineiden kanssa ja milloin voi hengähtää hetken ja olla vapaalla, on hyvä pitää mielessä.

Sen suhteen kannattaa tietty olla valppaana, ettei emmi vaan tarttuu tilaisuuteen kun sellaisen uskoo olevan kohdalla. Eli jututtaa hanakasti ihmisiä, kurkistelee kulman taakse, tarttuu hihasta. Sanoo asioille kyllä, ei emmi vaan hyppää lentävän maton kyytiin. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Helin pitää tärkeänä myös sitä, että on valmis muuttamaan etukäteen tehtyjä suunnitelmia ja käyttää taas Tommi Niemisen Nepal-artikkelia (Matkailulehti Mondo, 2005) esimerkkinä.

Sen sijaan että olisi ihmetellyt etäältä, että kappas, tuossahan on nepalilainen rockbändi, meni tutustumaan ja seuraamaan näitä jonkin aikaa. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Ilkka Karisto ja Antti Helin ovat molemmat samaa mieltä siitä, että matkailureportaasit tulee suunnitella ennakkoon niin pitkälle kuin se on mahdollista. Karisto muistuttaa, että koskaan ei kuitenkaan voi tietää, mitä tulee vastaan ja sen vuoksi toimittajan on oltava valmis muutoksiin.

Sen verran kuin ehtii ja pystyy. Varsinkin esimerkiksi historian lukeminen ja muiden samasta aiheesta tehtyjen juttujen lukeminen, kaikki on bonus-ta. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Helinin mukaan taustatyöt kannattaa tehdä siihen pisteeseen, että mielessä on jo tarinan runko ja ajatus siitä, mitä menee katsomaan ja millaista tarinaa etsimään. Sillä tavalla osaa keskittyä olennaiseen.

Totta kai saattaa käydä niin, että paikan päällä alkuperäiset suunnitelmat menevät aivan uusiksi – se on yleensä hyvä merkki, kirjoittaja on löytänyt jotain aivan uutta ja hyvän tarinan – mutta hyvät etukäteisvalmistelut takaavat sen, ovat hyvä varokeino, että vaikka mitään erityistä ei matkalla tapahtuisikaan, niin reissusta ei tule pannukakku. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

6.3 Toimittajien ajatukset hyvästä matkailureportaasista

Vaikka matkailureportaasien kirjoittaminen elääkseen kuulostaa unelmalta, vaatii se kuitenkin paljon töitä ja suunnitelmallisuutta. Kaikista halukkaista ei yksinkertaisesti ole matkailureportaasien kirjoittajiksi, jos heiltä puuttuvat tärkeimmät ominaisuudet. Antti Helinin ja Ilkka Kariston mukaan on olemassa muutamia tärkeitä ominaisuuksia, joita hyvien matkailureportaasien kirjoittajassa tulee olla.

Koska Ilkka Karisto käyttää jutuissaan usein ihmisiä, on luontevaa, että hänen mukaansa reportaasitoimittajan tulee omistaa sosiaalisia taitoja. Sen lisäksi hän painottaa uteliaisuutta kohdetta kohtaan ja hyvää havainnointikykyä.

Reportaasissa on yleensä kuvailua ja tilanteeseen viemistä, niin saa olla tosi tarkkana, että millaisia havaintoja kirjoittaa ja kuinka paljon. Niiden pitää olla oleellisia ja liittyä johonkin, pitää kertoa tarpeeksi. Jos vaikka kirjoittaa että on aurinkorannalla ja siellä kävelee joku mies, niin se ei riitä, vaan pitää kertoa parilla lauseella, kuka se mies on ja mikä on sen elämän tarina, niin se on jo paljon kiintoisampaa. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Tämän lisäksi Kariston mukaan on myös tärkeitä osa erottaa ne asiat, jotka ovat lukijan näkökulmasta mielenkiintoisia. Juttu täytyy osata kirjoittaa elävästi mutta ilman turhaa jaarittelua. Karisto myös muistuttaa, että toimittaja on aina tilanteen ja paikan ulkopuolinen, mutta siihen auttaa paikallisten kanssa jutustelu ja ajan viettäminen heidän kanssaan.

Yhtenä baari-iltana voi helposti kuulla kaiken maan historiasta. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Helin painottaa sitä, että matkailureportaasin kirjoittajan tulee osata kertoa tarina ja kirjoittaa mielenkiintoisesti. Vaikka matkailukirjoittaminen voi ensi alkuun tuntua helpolta, on se Helinin mukaan vaativa laji.

On helppo kirjoittaa mielenkiintoinen uutinen ihmistä läheltä olevasta aiheesta ja suuresta katastrofista, kun jo asiat puhuvat puolestaan, mutta vaatii taitoa saada ihmiset kiinnostumaan paikoista, jotka voivat olla hyvinkin etäällä heidän omasta elämästään. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Vaikka Antti Helin ja Ilkka Karisto ovat molemmat kirjoittaneet vuosia matkailureportaaseja, jopa heidän täytyy miettiä, millainen on hyvä matkailureportaasi.

Antti Helin pystyy luettelemaan liudan hyvän matkailureportaasin ominaisuuksia: elämänmakuinen, koskettava, hauska, viisas. Ajaton juttu on hänen mukaansa parempi kuin ajankohtainen.

Ilkka Kariston mukaan hyvä matkailureportaasi on jollain tapaa yllättävä ja uutta tietoa antava. Hyvä matkailureportaasi herättää kiinnostuksen paikoista, joista ei ole ennen kuullutkaan.

6.4 Toimittajien reportaasien käsittely

6.4.1 Ennakkovalmistelut

Ilkka Karisto lähti suolamarssi-jutun ideoinnissa liikkeelle siitä, mitä hän itse halusi nähdä. Koska Karisto ei ollut koskaan aikaisemmin käynyt Intiassa, hän päätti keksiä juttuideoita koskien Intiaa.

Aloin miettiä et mitä on kirjoitettu viime aikoina ja mitä ei ja mietin myös Intian historiaa. Tajusin et suolamarssista tuli just silloin samana keväänä 80 vuotta. Pyöreitä vuosia, perinteistä vuosipäiväjournalismia niin ajattelin et jos sen menis kulkeen. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helin tunnustaa, että Hongkong-juttu toimii hyvänä esimerkkinä siitä, miten matkailureportaaseja ei pitäisi tehdä. Helin matkusti Hongkongiin tapaamaan ystäviään, mutta käytti silti suurimman osan matkasta töiden tekemiseen. Tausmaterialiin hän tutustui vasta paikan päällä. Nämä asiat vaikuttivat Helinin

mukaan siihen, että jutun näkökulmaksi muodostui ensikertalaisen Hongkongkävijän näkökulma.

Helin tarjosi juttua Matkailulehti Mondoan vasta, kun juttu oli valmis. Aiheen hän oli kuitenkin hyväksyttänyt päätoimittajalla aiemmin. Samalta matkalta hän kirjoitti ruokajutun, joka sekkin julkaistiin Matkailulehti Mondossa.

Yleensä sovin mieluiten jutusta etukäteen, mutta Mondoan minulla on niin tiivis avustajasuhde, että oikeastaan oletan että he julkaisevat mitä kirjoitan, jos juttu on siis hyvä ja kiinnostavasta kohteesta. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Ilkka Karisto tarjosi juttua Matkailulehti Mondon päätoimittaja Heikki Valkamalle lounaalla, jossa he keskustelivat myös muista Kariston juttuideoista. Kariston mukaan Valkama innostui ideasta heti ja jutun toteutus alkoi.

Ilkka Karisto valmisteli juttuaan Gandhin suolamarssista lukemalla historiaa, keräämällä internetistä kaiken mahdollisen tiedon, kahlaamalla lehtiarkistoja ja selaamalla aiheesta jo kirjoitettuja artikkeleita. Internetistä hän löysi sivuston, jossa kerrottiin tarkasti suolamarssin reitti. Mukana oli myös kartta.

Vasta Mumbaihin saavuttuaan Karisto sai käsiinsä suolamarssista kertovan kirjan, jota hän oli jo Suomessa ollessaan etsinyt. Matkan kaksi ensimmäistä päivää Karisto luki kirjaa Gandhille omistetun museon tutkijahuoneessa. Kirjassa kerrottiin päivä päivältä suolamarssin tapahtumista, ja siitä oli Kariston mukaan valtava hyöty jutun kirjoittamisessa historian kannalta.

Ennen matkaa Karisto ei voinut suunnitella mitään tulevia yksityiskohtia. Hän sai käsiinsä pelkkiä suttuisia karttoja, joissa oli suurpiirteiset viivat paikasta toiseen. Suolamarssilla kuljetuista alueista ja kaupungeista ainoastaan Ahmedabad oli mainittu opaskirjoissa.

Reittiä ei voitu suunnitella, ei ollut tietoja majoituksista, liikennevälineistä. Kaksi viikkoa aikaa, lähetään ja takas pitäisi päästä. Katsotaan mitä tapahtuu, sen kun mennään. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helinin mukaan parempi valmistautuminen olisi muuttanut Hongkong-jutun aivan toisenlaiseksi. Nyt hän valmistautui juttumatkaan lukemalla matkaoppaasta Hongkongia koskevan osuuden, eikä muuta.

Jos olisin valmistautunut juttuun huolella etukäteen, olisin tehnyt varmaan kokonaan toisenlaisen jutun Hongkongista, en olisi varmaan päätyntä näin helppoon ratkaisuun laisinkaan. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Koska Helin oli juttumatkan alussa ensimmäistä kertaa Hongkongissa, hän lähti liikkeelle perusasioista. Tehtyään kaupunkikierroksen hän huomasi, että siinä oli ainesta juttuun. Oma ennakoajatus siitä, että Hongkong on kallis kaupunki, romuttui heti matkan alussa, ja siitä Helin sai lisäinspiraatiota jutun kirjoittamiseen.

6.4.2 Jutun tekoprosessi

Antti Helin kirjoittaa matkan aikana monenlaisia muistiinpanoja: ajatuksia, havaintoja, huomioita ja kuvailuja. Valmiin tekstin hän kirjoittaa usein vasta matkalta palattuaan, sillä pieni etäisyys matkaan auttaa näkemään, mikä on kiinnostavaa ja oleellista.

Hän pyrkii kirjoittamaan mahdollisimman kattavat muistiinpanot, koska ei luota muistiinsa. Joskus matkan ja jutun kirjoittamisen välillä voi olla pitkäkin aika, jolloin muistiinpanoista on paljon hyötyä.

Hyvien muistiinpanojen tekeminen vaatii pysähtymistä kohteen äärellä. Usein ajatukset alkavat syntyä sitä mukaa, kun niitä kirjoittaa ylös. Jos vaikka haluan kuvata jotain maisemaa, niin katson tosiaan maisemaa ja

aktiivisesti mietin, miten sen saisi puettua sanoiksi. (Helin 26.11.2011, haastattelu.)

Hongkongin matkan ja jutun välillä on useampi kuukausi. Helinin mukaan jutun kirjoittamisen kanssa oli vaikeuksia, eikä hän tuntunut saavat jutun osasia ja ajatuksia kohdalleen. Välillä Helin jättikin jutun kirjoittamisen kesken pitkäksi aikaa, kunnes sai uuden inspiraation. Sen jälkeen jutun kirjoittaminen sujui vaivattomasti.

Kun Ilkka Karisto pääsi suolamarssin jälkeen takaisin Mumbaihin, hänellä oli viisi päivää aikaa ennen paluuta Suomeen. Sen ajan hän istui kahviloissa ja kirjoitti juttua käsin vihkoonsa.

Kerrankin oli järkevä työprosessi kun kirjoitin käsin aika lailla koko jutun. Kirjoittaminen meni tosi jouhevasti. Siinä oli ehkä se et oli se selkeä reitti, historia välissä vuorotteli niin tuli yksinkertaisesti. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Varsinaisen suolamarssin aikana Karisto kirjoitti lyhyitä muistiinpanoja ja ranskalaisia viivoja. Suomessa hän kirjoitti vihkoon kirjoitetun jutun puhtaaksi koneelle ja vaivattoman editoinnin jälkeen juttu julkaistiin.

Juttumatkansa aikana Ilkka Karisto yhdessä valokuvaaja Ville Palosen kanssa selittivät aina kaikille olevansa toimittajia ja tekevänsä juttua suolamarssista. Koska ihmisiä kiinnosti Gandhi, he puhuivat siitä helposti Kariston kanssa. Osa näistä ihmisistä esiintyy jutussa.

Joitakin tyyppejä katsottiin että on kiinnostava ja sit jäätiin. Esimerkiksi riksakuski - - eka riksa joka oli niin oli tää hyvä tyyppi. Kaoottisessa liikenteessä puikkelehti liikenteessä ja samalla tuli tekstiä Gandhista, ja ajoi valtavan pitkälle koko päivän ja ajoi vielä takas. Onnekasta. (Karisto 21.11.2011, haastattelu.)

Multainen joenuoma ylitettiin ja erkaannuttiin, sen jälkeen Ville oli mennyt selittää pikkukylässä, jossa ei oo ennen ollu ulkomaalaisia eikä majointuspalveluja. Alkoi siinä pitämään puhetta kadulla, niin joku paikallinen vierailija joka puhui englantia tarjosi yöpaikan, 80-vuotias mies. Jäätiin sinne pariksi päiväksi ja se oli tosi mielenkiintoista, tuli aivan tuurilla. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helin tutustui Hongkongista kertoviin opaskirjoihin ja tietokirjoihin, mutta käytti tiedonlähteenä myös Hongkongista asuvaa ystäväänsä. Jutussa esiintyvistä paikoista hän sai tietoa myös englanninkielisistä matkailulehdistä.

Jutun tekoprosessia aloitellessaan Ilkka Karistolla oli edessään paljon mahdollisuuksia. Hän pystyi tekemään millaisen jutun tahansa, sillä samasta aiheesta ei oltu aikaisemmin kirjoitettu Suomessa. Tekemistä helpotti se, että koko aikaa ei tarvinnut olla tarkkana, sillä kaikki olisi varmasti lukijoille uutta. Matkalla oli selkeä reitti, joten sitäkään ei tarvinnut miettiä.

Intiassa ihmiset puhuivat Karistolle mielellään kokemuksistaan Gandhin kanssa, mikä helpotti Kariston työprosessia. Kirjoittaminen ja tiedonhankinta sujuivat helposti, ainoa hankala asia jutun tekemisessä oli Kariston mukaan matkan eteneminen.

Oli aika hurja se mutauoman ylitys, kun ei ihan ymmärretty mihin oltiin menossa, vain yhdet vesipullot per mies ja lähdettiin iltapäivällä vaikka järkevintä olis ollu lähtä hullun varhain. Lähdettiin iltaa vasten vähillä vesivarjoilla ylittää uoma josta ei tiedetty pääseekö yli, vai pitääkö mennä veneellä. (Karisto 21.1.2011, haastattelu.)

Antti Helinin kokemukset olivat päinvastaiset: matka sujui ongelmitta, kirjoitusprosessi ei. Koska hän ei saanut juttua toimimaan haluamallaan tavalla, Helin piti taukoa kirjoittamisesta. Se auttoi keskittymään kirjoittamiseen ja karsimaan jutusta turhat asiat pois. Yleisohjeena Helin neuvoo, että jos jonkin asian kirjoittaminen ei tahdo luonnistua, se kannattaa jättää pois tekstistä.

6.4.3 Toimittajien käsitys omasta jutustaan

Ilkka Karisto on melko tyytyväinen juttuunsa. Jälkeenpäin ajateltuna hän ehkä laittaisi juttuun vähän vähemmän historiaa, toisaalta hän sanoo sen olevan niin mielenkiintoista, että ehkei sittenkään. Kun historia vuorottelee nykytodellisuuden kanssa, syntyy mielenkiintoinen ja toimiva kombinaatio. Lopuksi Karisto toteaa, että onnistunut juttu pelkistyy hyvään ideaan.

Antti Helinillä on enemmän sanottavaa, sillä hän ei ole varma, onko Hongkongin halvat hovit hyvä matkailureportaasi. Lopulta hän onnistuu kuitenkin löytämään siitä hyviä puolia. Juttu tuo Helinin mukaan lisää syvyyttä kaupungin perusnähtävyyksiin ja liittää niihin suurempia ajatuksia. Tarinankerronnan lisäksi jutussa on käytännöllinen arvo, se kertoo missä lukijan kannattaa käydä.

Se on hyvin perinteinen matkailureportaasi siinä mielessä, että se tosiaan kuvaa peruskierroksen Hongkongista, mutta kaipa artikkeli onnistuu tekemään sen omalla äänellään. Samalla siihen on onnistuttu ujuttamaan monenlaista, mielenkiintoista anekdoottimaista taustatietoa kaupungista. (Helin 26.1.2011, haastattelu.)

Helinin mukaan jutusta puuttuu yksi hyvän matkailureportaasin ominaisuus: ihmiset. Jutussa ei ole äänessä kukaan muu kuin kirjoittaja itse. Toisaalta se sopii Helinin mielestä juttuun kasvottomasta miljoonakaupungista.

7 TULOKSET

7.1 Millainen on hyvä matkailureportaasi?

Lähdin tutkielmassani liikkeelle siitä, mitä asioita toimittajan tulee ottaa huomioon tehdessään matkailureportaasia. Haastatteleamalla sekä ostajaa että toimittajia kykenin kokoamaan molempien osapuolten näkökulmat. Ostajan näkemys on tärkeä siksi, että jutun saa ylipäättään kaupaksi. Toimittajan näkemys sen vuoksi, että jutusta tulee hyvä. Kokonaisuutena näiden kahden näkökannan sisäistäminen auttaa kokoamaan palaset niin, että lopputuloksena on hyvä, myyty matkailureportaasi.

Haastattelujen perusteella sain koottua muutaman toimivan ohjenuoran, joita toimittajan on hyvä pitää mielessä tehdessään matkailureportaasia. Valkamalta tärkeimmät ohjeet tulivat jutun tarjoamiseen. Jos toimittaja haluaa saada ideansa myytyä lehteen, hänen on jalostettava ideaa pitkälle.

Tarkkaan harkittu näkökulma helpottaa toimitusta päättämään, sopiiko juttu kyseiseen lehteen. Myös se, että juttuidea on mietitty sopivaksi jollekin nimenomaiselle palstalle helpottaa toimituksen työtä. Samalla toimittaja näyttää tuntevansa lehden ja olevansa perehtynyt sen eri juttutyyppeihin.

Siinä vaiheessa, kun myyntiprosessi on ohitse ja matka häämöttää horisontissa, tulevat Helinin ja Kariston vinkit tarpeeseen. Molemmat painottivat hyvää esivalmistelua. Kohteen historiaan tutustuminen, paikalliskontaktien hankinta, jutun kannalta tärkeiden asioiden miettiminen ennalta ja aiheesta jo kirjoitettujen juttujen lukeminen auttavat heidän mukaansa työprosessissa. Kun tietää aiheesta enemmän, on näkökulmaa helpompi muokata.

Siihen, mitä toimittajan kannattaa tehdä juttumatalla ollessaan, on vaikea löytää ohjeita. Vaikka toimitus yrittäisikin briiffata aloittelevaa toimittajaa ja antaa muutamia käytännön vinkkejä, se ei aina riitä. Jokainen juttumatka on erilainen, eivätkä kaikki toimittajat käyttäydy aina samalla tavalla. Jotkut saattavat mennä

täysin matkanjärjestäjän mukana, toiset taas saattavat poiketa ohjelmasta koko ajan.

Helin ja Karisto ovat molemmat kolunneet kymmeniä juttumatkoja. Molemmat heistä painottivat heittäytymisen tärkeyttä. Toimittajan on uskallettava tarttua mielenkiintoiselta vaikuttavaan tilanteeseen, sotkisi se sitten suunnitellun aikataulun miten pahasti tahansa. Jos haisulla on asia, josta voi saada mielenkiintoisen jutun, on sitä seurattava. Perusteellinen pohjatyö auttaa saamaan varman ja hyvän jutun, mutta heittäytyminen on se asia, joka tekee siitä loistavan.

Toimittaja ei kuitenkaan voi olla juttumatkoillakaan koko aikaa korvat höröllä tarkastelemassa ympäristöä, ja Helin muistuttikin, että tärkeää on osata lukea ne hetket, jolloin voi levähtää. Juttua kirjoittaessa toimittajan tulee varoa kliseitä. Matkailujournalismissa on kyse elämyksien tuottamisesta lukijalle, ja elämyksiä tuotetaan luomalla mielikuvia.

Koska matkailureportaasien voidaan ajatella olevan pieniä nojatuolimatkoja lukijoille, tulee niiden siis tuottaa elämyksiä. Elämyksellinen juttu saa lukijan uppoutumaan reportaasiin ja lukemaan sen yhdeltä istumalta. Miten elämyksellinen juttu sitten kirjoitetaan? Helinillä ja Karistolla oli siihen monia vinkkejä, mutta ei kuitenkaan yhtä oikeaa vastausta.

Ilkka Karisto käyttää ihmisiä jutuissaan, ja kertoo tarinoita heidän kauttaan. Hän ei jätä jutussa esiintyviä asioita irrallisiksi, vaan pyrkii menemään mahdollisimman syvälle. Esimerkiksi jos kerrotaan kaupunkimaisemasta ja mainitaan ohikulkeva vanha mies, kerrotaan myös vanhan miehen tarina. Miksi hän on kaupungissa ja mitä hän tekee siellä?

Matkailureportaasitoimittaja voisikin ajatella olevansa myös taitava tarinankertaja, joka upottaa lumoavien tarinoidensa joukkoon ripauksen tietoa.

7.2 Ajatuksia tuloksista

Vaikka Suomessa on vähän matkailulehtiä, niiden keskinäiset erot ovat hämmästyttävän suuria. Esimerkiksi Matkaoppaan ja Matkalehden matkailureportaasit eroavat Matkailulehti Mondon reportaaseista paljon. Matkailulehti Mondossa suitsutettua tarinankerrontaa ei näy muissa matkailulehdissä kovin vahvasti, vaan reportaaseissa keskitytään kuvailun sijaan enemmän faktoihin.

Koska haastatellut toimittajat eivät kirjoita Matkaoppaaseen tai Matkalehteen, ei heidän kommenttejaan voi ottaa yleisohjeena kaikkiin suomalaisiin matkailulehtiin. Elämyksellisten reportaasien kirjoittamiseen sen sijaan Kariston, Helinin ja Valkaman vinkit ovat hyvä apu.

Jos tekisin tutkielman uudelleen, panostaisin enemmän toimittajien kokemuksiin ja ostajan esimerkkeihin. Kahden yksittäisen jutun käsittely ei ehkä olisi niin suuressa roolissa. Mielenkiintoista olisi vielä tutkia, miten Matkailulehti Mondon toimittajat saavat juttujaan kaupaksi muihin suomalaisiin matkailulehtiin.

8 POHDINTA

Tutkielmaa aloittaessani asetin itselleni yhden tavoitteen: oppia, millainen on hyvä matkailureportaasi. Halusin päästä kirjoittamaan matkailureportaaseja arvostettuihin matkailulehtiin ammattitaitoisten toimittajien joukkoon.

Tutkimusprosessin aikana opin paljon itsestäni kirjoittajana sekä hyvässä että pahassa. Kun kokeneet toimittajat nimesivät suoraan asioita, joita huonoissa reportaaseissa on, tuntui välillä että he puhuivat kirjoittamistani reportaaseista.

Tulin monta kertaa ajatelleeksi, että olen usein tehnyt juuri niin kuin matkailureportaasia kirjoittaessa ei pitäisi tehdä: mennyt sieltä mistä aita on matalin tai jännistänyt kun olisi pitänyt tarttua mielenkiintoiseen hetkeen, asiaan tai tapahtumaan.

Suomen parhaita matkailureportaasitoimittajia haastatellessani sain paljon vinkkejä, mutta samalla omat odotukseni itsestäni toimittajana kasvoivat. Minulle kerrottiin paljon käytännön vinkkejä, joiden perusteella jutuista tulisi hyviä. Miksi en siis osaisi kirjoittaa hyvää matkailureportaasia? Se ei kuitenkaan ole helppoa.

Hyvänä muistutuksena itselleni koin sen, että toimittajan tulee heittäytyä. Usein silloin, kun pitäisi mennä tilanteen mukana sitä tulee vain hymistelyä nurkassa odottelemassa, että tilanne menee ohi ja käy sen jälkeen huomaamattomasti kysymässä joltakulta tapahtuneesta. Helinin ja Kariston haastattelusta kuitenkin opin sen, että parhaan mahdollisen jutun saa, kun pitää korvat alituisen höröllä ja muistaa toimittajan roolin, joka on kysellä ja ottaa selville uusia asioita. Vaikka normaalielämässä olisikin ujo, toimittajan roolissa tulee olla niin utelias ja puhelias kuin vain ikinä kykenee.

Sain toimivia vinkkejä kirjoitusprosessia koskien. Erityisesti Ilkka Kariston kommentit kliseiden välttämisestä ja niistä kiinni jääminen olivat opettavia.

Kaikkein tärkeimmän asian opin Antti Heliniltä. Toimittajan tulee pitää mielessä aina ja joka ikistä juttua kirjoittaessaan, että lukija olettaa toimittajan tietävän käsittelystä asiasta lukijaa enemmän. Poikkeus on tietysti se, jos aiheen asiantuntija lukee artikkelin, mutta silloinkin hänen tulee voida olettaa, ettei toimittaja sorru pikkuvirheisiin tai itsestäänselvyyksiin. Toimittajan vastuu on siis valtava.

Oman kehityksen kannalta edellä mainittu lienee tärkein opetus. Olen huomannut sortuvani mutkien suoristuksiin, toisaalta oli helpottavaa kuulla esimerkiksi Kariston sortuvan niihin myös. Siitä täytyy kuitenkin oppia pääsemään pois. Minä en voi toimittajana olettaa mitään, vaan asiat täytyy aina tarkistaa.

Sain tutkielmaa tehdessäni lisää itsevarmuutta ja motivaatiota kirjoittamiseen. Haastattelut toivat nälkää alaa kohtaan ja varmistivat sitä ajatusta, että minä haluan tulla matkailutoimittajaksi. Teen opinnäyteproduktioni matkailureportaa-sin, ja olen varma, että tämän tutkielman teosta on siinä valtavasti hyötyä.

Tutkielman valmistuttua jäin miettimään esimerkkijuttujen valintaa. Karisto suosittelee suolamarssista kertovaa juttuaan käsittelyyn, Helinin Hongkong-jutun taas valitsin itse hyvänä juttuna, ja sain myöhemmin kuulla Helinin pitävän sitä jopa huonona juttuna. Mitä tämä siis kertoo minusta? Enkö erota hyvää reportaasia huonosta? Vaikka uskon toimittajan kykyjeni kehittyneen tutkielmaa tehdessä, tämä todistaa että oppimista riittää vielä, ja se on hyvä.

LÄHTEET

Helin, A., Freelancetoimittaja, Matkailulehti Mondo 2011. Sähköpostihaastattelu 26.1.2011. Tekijän hallussa.

Helin, A., 2011. Hongkongin halvat huvit. Matkailulehti Mondo 1/2011.

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Jokinen, H. 2007. Mustaa valkoisella – freelance-journalistin opas. Helsinki: Suomen Journalistiliitto ry.

Journalistin ohjeet 2011. Suomen journalistiliitto. Luettu 7.1.2011, <http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/>.

Kallio, K.-M. 2005. Myytävänä omaa osaamista – Aloittelevana freelancetoimittajana Pohjois-Suomessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Karisto, I., Freelancetoimittaja, Matkailulehti Mondo 2011. Haastattelu 21.1.2011. Kahvila Rytmi. Tekijän hallussa.

Karisto, I., 2010. Gandhin jalanjäljillä. Matkailulehti Mondo 3/2010.

Karisto, I. 2009. Tarinoiden Kap Verde. Matkailulehti Mondo 9/2009, 40–47.

Lintula, A., Valkama, M. 2009. Nuoren toimittajan eloonjäämisopas. Jyväskylä: Gummerus.

Nieminen, T. 2005. Kummajaiset maailman katolla. Matkailulehti Mondo 5/2005

Nousiainen, A. 1998. Reportaasin renessanssi. Teoksessa Kantola, A., Mörä, T. (toim.) Journalismia! Journalismia? Juva: WSOY.

Nousiainen, A. 2009. Maa jota ei ole. Helsingin Sanomien Kuukausiliite kesäkuu 2009, 32–46.

Savitie, I. 2004. Matkakertomuksia vai oikeaa journalismia? Matkailujournalismin rooli suomalaismediassa. Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos. Journalistiikan pro gradu –tutkielma

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Valkama, H., Päätoimittaja, Matkailulehti Mondo 2011. Haastattelu 21.1.2011. Helsingin Messukeskus. Tekijän hallussa.

Kyselylomake ostajalle

PERUSTIEDOT

1. Nimi, lehti ja asema lehden toimituksessa sekä koulutus

TOIMITTAJAN URA

2. Miten kauan olet tehnyt toimittajan töitä?
3. Mitä töitä teit ennen nykyistä työpaikkaasi?
4. Mitä kautta päädyit nykyiseen työpaikkaasi?
5. Miten kauan olet ollut nykyisessä työpaikassasi?

MATKAILUJOURNALISTIN URA

6. Miksi olet matkailujournalisti?
7. Milloin aloitit matkailujournalismin parissa?

MONDO

8. Lehden ikä, levikki ja asema suomalaisten matkailulehtien joukossa
9. Lehden kohderyhmä
10. Lehden tavoitteet

MONDON REPORTAASITOIMITTAJAT

11. Kuka tekee lehden pitkät matkailureportaasit? Miksi?
12. Millä perusteella valitsette henkilöt kirjoittamaan reportaaseja?
13. Mitä ominaisuuksia arvostatte hyvässä reportaasitoimittajassa?
14. Täytyykö reportaasitoimittajan olla teille entuudestaan tuttu?
15. Millainen on hyvä matkailureportaasitoimittaja?

MONDON MATKAILUREPORTAASIT

16. Mitkä asiat ovat tyypillisiä Mondon matkailureportaaseille?
17. Miten Mondon reportaasit eroavat muiden matkailulehtien reportaaseista?
18. Onko teillä tiettyjä muotteja joiden pohjalta reportaasit kirjoitetaan?
19. Mitkä ominaisuudet tekevät matkailureportaasista hyvän?
20. Millainen on hyvä matkailureportaasi?

MONDON MATKAILUREPORTAASIEN TEKOPROSESSI

21. Miten paljon briiffaatte toimittajaa ennen juttumatkaa?
22. Minkä verran toimittajalla on valtaa päättää reportaasia koskevista yksityiskohdista?
23. Miten paljon olette yhteydessä toimittajaan jutun kirjoitusprosessin ollessa käynnissä? Saako toimittaja palautetta keskeneräisestä jutusta?
24. Minkä verran käytte toimittajan kanssa keskustelua reportaasista tekoprosessin jälkeen?

YHTEISTYÖKUMPPANIT

25. Miten suuri osa Mondon reportaaseista on kirjoitettu pressimatkoilta?
26. Miten pressimatkat vaikuttavat jutun sisältöön?
27. Jos juttu tehdään pressimatkan perusteella, tuleeko matkanjärjestäjän ääni kuuluville juttuun? Miten?
28. Millaisia yhteistyökumppaneita Mondolla on?

29. Muita kommentteja?

Kyselylomake toimittajille

PERUSTIEDOT

1. Nimi, ikä ja koulutus

TOIMITTAJAN URA

2. Miten kauan olet tehnyt toimittajan töitä?
3. Mitä lehtiä avustat? (Siinä järjestyksessä, mitä eniten, mitä vähiten)
4. Mikä on erikoisosaamisalueesi?
5. Miten olet päätenyt siihen missä olet nyt ammatillisesti?

MATKAILUTOIMITTAJAN URA MONDOSSA

6. Miten pitkään olet kirjoittanut Mondoona?
7. Miten päädyit kirjoittamaan Mondoona?
8. Millaisia artikkeleita kirjoitat Mondoona?

MATKAILUREPORTAASIT MONDOSSA

9. Miten kauan olet kirjoittanut matkailureportaaseja Mondoona?
10. Onko jokin alue, josta olet kirjoittanut erityisen paljon? Miksi?
11. Onko kirjoittamillasi matkailureportaaseilla jokin yhteinen piirre? Mikä?

OHJEITA REPORTAASIEN TEKIJÖILLE

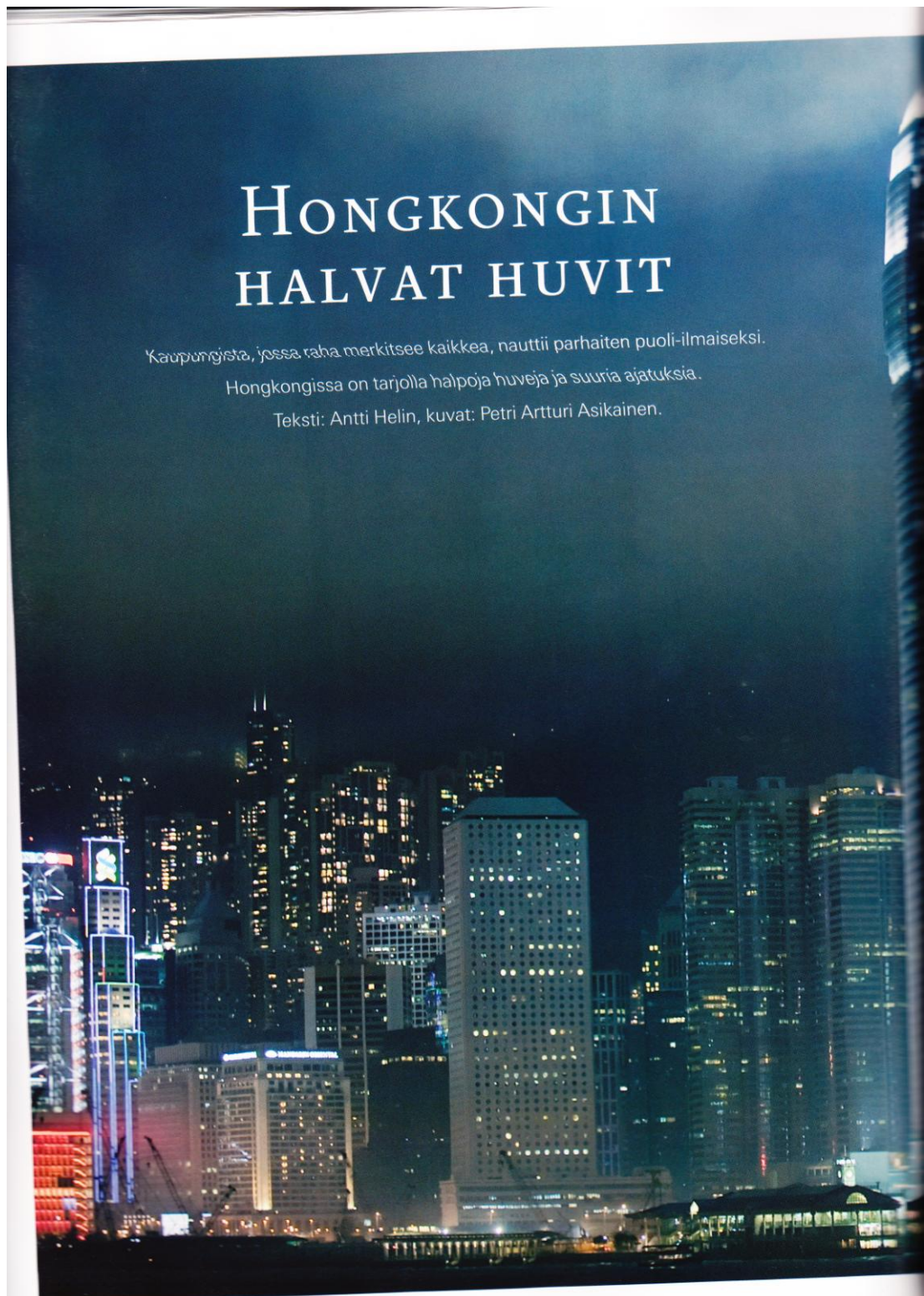
12. Mitkä ovat hyvän reportaasin tärkeimmät ominaisuudet?
13. Mikä on hyvän matkailureportaasin tehtävä?
14. Mikä erottaa hyvän ja huonon matkailureportaasin?
15. Minkä asioiden suhteen kannattaa olla erityisen tarkkana paikan päällä?
16. Miten pitkälle reportaasi kannattaa pyrkiä suunnittelemaan ennen varsinaisen tekoprosessin aloittamista?
17. Mitä asioita kannattaa pitää mielessä, kun lähdetään tekemään reportaasia?
18. Mitä vaaditaan hyvältä matkailureportaasin kirjoittajalta?
19. Millainen on hyvä matkailureportaasi?

KYSYMYKSIÄ REPORTAASISTA

20. Miksi lähdit tekemään kyseistä reportaasia?
21. Miten jutun myyntiprosessi eteni?
22. Miten valmistelit reportaasia ennen jutun tekoa?
23. Mistä asioista lähdit liikkeelle, kun aloit tehdä juttua?
24. Miten tekoprosessi eteni? Kirjoitko jotain paikan päällä vai kaiken vasta matkalta palattuasi?
25. Miten laitit asioita muistiin matkan aikana?
26. Mitä käytit tiedonlähteinä juttua tehdessäsi? Mistä sait tietää paikoista, asioista ja tarinoista, jotka jutussa esiintyvät?
27. Mikä oli helpointa jutun tekemisessä?
28. Mikä oli vaikeinta jutun tekemisessä?
29. Mikä on mielestäsi jutussa se ominaisuus, mikä tekee siitä hyvän matkailureportaasin?

30. Muita kommentteja

Antti Helin: Hongkongin halvat huvit (julkaistu Matkailulehti Mondossa 1/2011)

HONGKONG

RAKENNUS ON NIIN uskottoman ruma, että se on nähtävä. 17-kerroksinen Chungking Mansions on kuin kerrostalon muodon saanut hirviö. Pakokaasujen likaaman julkisivun paneeloinnista puuttuu osa, ja ilmastointilaitteet sojottavat seinästä kuin syyliät. Näkymän täydentävät ikkunoiden kalsaririvistöt.

Hongkongin kaupunginisät olisivat mielellään purkaneet 1960-luvun alussa valmistuneen rakennuksen jo aikaa sitten, mutta sen kaikkia arviolta neljäätuhatta asukasta on ollut mahdotonta tavoittaa, jotta heille olisi voitu ojentaa purkupäätös. Niinpä Chungking

Mansions seisoo ylpeänä paraatipaikallaan keskellä vilkasta Nathan Roadia.

Onneksi, sillä romuluisesta kerrostalosta tuli keskeinen osa kaupungin kulttuurihistoriaa, kun se lainasi nimensä kuuluisalle Hongkong-elokuvalle. WONG KAR-WAIN ohjaaman, rakkaudesta yksinäisyydestä kertovan *Chungking Expressin* ensi-illasta on jo 16 vuotta, mutta katutason kelmeä valaistus, sokkeloiset käytävät, rahanvaihtopisteet, rätkäkaupat ja intialaiset ruokakojut ovat yhä kuin suoraan elokuvasta. Uutta ovat lukemattomat kännykkäpuodit, joiden kautta sanotaan kulkevan

Hongkongin siluetti jatkuva muutos. Uusin maamerkki on

Elokuva on tehnyt ruman-kauniista Chungking Mansionsista kuuluisan.

kolmasosan koko Afrikassa myytävistä matkapuhelimista.

Tallella on myös silmille lyövä monikulttuurisuus: legendaarisen hitaat ja klaustrofobisen ahtaat hissit vievät yläkerroksiin, joissa toimii parisataa halpaa majataloa. Niiden ikkunattomissa kopeissa yöpyy reppureissaajia, kauppatuomareita, hämärämiehiä ja laittomia maahanmuuttajia maailman joka kolkalta.

Muuan antropologi laski vuonna 2007, että talossa yöpyi kuukausittain 120 kansallisuutta. Siksi *Time*-lehti nimesi Chungking Mansionsin Aasian kansainvälisimmäksi paikaksi.

Talohirviö on ainoa oikea paikka aloittaa köyhän miehen Hongkongin-kierros. Niin ovat tehneet miljoonat reissaajat.

Hongkongia pidetään usein kalliina paikana, jonka asukkailla on pakkomielle rahan tekemiseen. Mutta matkailijaa odottaa yllätys: kaupungin kiehtovimmista elämyksistä voi nauttia puoli-ilmaiseksi.

MAAILMAN EDULLISIN NÄHTÄVYYS. Sellaiseksi kutsutaan Star Ferryä, joka kyyditsee mat-

kustajia mantereelta Kowloonin puolelta Hongkongin saarelle. Seitsemän minuutin lauttamatka maksaa kaksi Hongkongin dollaria, euroissa 20 senttiä.

Lautta irtautuu laiturista vain kivenheiton päässä Chungking Mansionsista ja suuntaa kohti vastarannan pilvenpiirtäjiä, kaupungin bisneskeskustaa. Siluettia hallitsee International Finance Centre eli IFC2, maailman seitsemänneksi korkein toimistorakennus. Se saa muut pilvenpiirtäjät näyttämään mitättömän pieniltä, vaikka jokainen niistä on ollut vuorollaan rakennustaitteen ihme.

Sellainen oli aikoinaan myös IFC2:n varjossa seisova Jardine House, jota kansoittavat konsultit ja pankkiirit. 52-kerroksinen pilvenpiirtäjä oli 1970-luvulla Aasian korkein. Jotta se pystyttiin rakentamaan sataman täyttömaalle, arkkitehdit keksivät keventää rakennuksen painoa lukemattomilla pyöreillä ikkunoilla.

Sitä he eivät tosin arvanneet, että hongkongilaiset antaisivat mestariteokselle lempinimen »tuhannen persreian talo».

FUTURISTISEN KAUPUNKIMAISEMAN edustalla seilaavissa Star Ferryssä on jotain uskomattoman sympaattista. Kaksikerroksiset lautat eivät ole muuttuneet ulkonäöltään paljokaan sitten 1900-luvun alun. Laitoja kiertävät pelastusrenkaat ja jopa savupiiput ovat paikallaan. Matkalippujen hintoihinkaan ei ole taidettu kajota sitten vuoden 1966, jolloin lippu-uudistus johti kolmen päivän mellakoihin.

Vaikka Hongkongin sataman puolelta toiselle pääsee nykyisin myös metrolla, Star Ferry on edelleen tärkeä osa julkista liikennettä. Matkustajia on vuodessa 26 miljoonaa.

Jos olo Star Ferryn kyydissä tuntuu oudon ylevältä, syy ei ole välttämättä vain ikimuis-toisissa maisemissa. Lautalla matkataan läpi kaupungin fengshui-keskuksen.

Fengshuin oppien mukaan Hongkong sijaitsee poikkeuksellisen otollisessa paikassa meren ja metsäisten vuorten välissä, ja hyvien voimavirtojensa ansiosta kaupunki houkuttelee puoleensa rahaa ja menestystä.

Vanha kiinalaisoppi otetaan poikkeuksellisen tosissaan Hongkongissa, joka on maailman kolmanneksi tärkein finanssikeskus heti New Yorkin ja Lontoon jälkeen. Vaikka fengshuin opit heivattiin Kiinassa romuvajaan kulttuurivallankumouksen melskeissä, perinne jatkoi kukoistustaan Hongkongissa.

Kaupungin kuuluisin esimerkki fengshuista käytännössä on Hong Kong and Shanghai Bankin eli HSBC:n päämaja, joka näyttää rakennussarjan palikoista kootulta häkkyrältä. Se on vain lyhyen kävelymatkan päässä Star Ferryn terminaalista.

Kun pilvenpiirtäjä alettiin suunnitella 1979, fengshui-mestarit varoittivat, että se katkaisee keskustan läpi virtaavat energiat. Niinpä arkkitehti NORMAN FOSTER nosti rakennuksen seisomaan tolppien päälle. Moinen järjestely maksoi maitaita, nykyrahassa 450 miljoonaa euroa, ja vuonna 1985 valmistuneesta rakennuksesta tulikin maailman kallein. Mutta sillä ei ollut väliä, fengshuin kunnioittamisen uskottiin maksavan itsensä takaisin.

180 METRIÄ KORKEAN rakennuksen alla pääsee kävelemään. Sisälle pankkirakennukseen nousee pitkin maailman korkeimpia vaapaasti seisovia rullaportaita. Täällä kannattaa käväistä, vaikka olisikin tyhjätasku. Mahtailivat pankkirakennukset kun ovat Hongkongin kiehtovimpia nähtävyyksiä. Rullaportaiden päässä odottaa pankin aula, katedraalimainen sali, joka julistaa rahan mahtia.

Samaa tuntuu tekevän SIR THOMAS JACKSON, joka seisoo ylhäisessä yksinäisydessään Pat-saiden aukiolla HSBC:n edessä. 1800-luvun pankkiiri kehitti HSBC:stä Aasian suurimman pankin ja näytti suuntaa kaupungin tulevaisuudelle. Jacksonilla on hyvä syy säteillä itsetyytyväisyyttä. Kun juhlavasti nimetyn aukion muut patsaat on siirretty syrjään

YÖTÄPÄIVÄÄN VASEMMALTA:
 Hongkong mahtuu kasvamaan vain ylöspäin.
 HSBC-pankin pääkonttori oli aikoinaan
 kennustaiteen ihme. 3. Suurkaupungin
 isvoista voi lukea tuhansia tarinoita. 4. Star
 rryä kutsutaan maailman edullisimmaksi
 ihtävyydeksi. 5. Hongkongissa kannattaa
 erailla pankkien sisätiloissa.

kuningatar VIKTORIAA myöten, pankkiiri on saanut jäädä.

Pankkiirin edessä on vuonna 1912 valmistunut graniittipalatsi, uusklassinen Legislative Council. Se on yksi Hongkongin harvoista historiallisista rakennuksista. Kaupunki kärsii kroonisesta tilanpuutteesta, ja menneisyys jyrätään helposti tulevaisuuden tieltä.

Mutta jopa modernin pilvenpiirtäjämetsopolin siimeksestä löytyy oma, elämänmakuinen arkimaailmansa.

JOS KALAT OSAISIVAT HUUTAA, tämä käärmeenpääkala hihkuisi riemusta. Se jännittää pitkulaisen vartalon ja loikkaa kalakauppiiaan muovivadista kadulle. Läts.

Hetken se nauttii vapaudesta, kunnes kauppias nostaa sen takaisin soikkoon. Kohota kala tekee uuden hypyn vapauteen. Läts. Kauppias heilauttaa lihakirvestä. Joku järjestyksestä on kiinalaisella ruokatorilla.

Tori on levittänyt kepealle kadulle pilvenpiirtäjien kupeeseen. Vapaudenhaluisten kalojen lisäksi tarjolla on värikkäitä vihanneksia, puoliikkaita sianruhoja ja limaisia keitoksia, joiden sisältöä ei edes halua tietää.

Torin ympärillä vallitsee neonkylttien viidakkoo, jonka loisteessa majoilee sekaisin vesipiippukahviloita, katumuotiputiikkeja, omituisia sekatarakauppoja ja antiikkiliikkeitä.

Jyrkkään mäkeen liimautuneet boheemit keskustakorttelit tunnetaan nimellä SoHo, South of Hollywood Road. Aluetta halkoo jälleen yksi ilmainen nähtävyys, maailman pisimmät rullaportaat. 800 metrin pituiset ulkoilmaportaat kuljettavat aamuisin konntrorottia alas bisneskeskustaan. Loppupäivän ne nousevat mäkeä ylös vieden ihmisiä takaisin koteihinsa tai SoHon anniskeluliikkeisiin.

Myös portaat esiintyvät Wong Kar-wain klassikkoelokuvassa. Juhlavien pilvenpiirtäjien sijaan ohjaaja on valinnut Hongkonginsa kuvaksi lakkaamatta eteenpäin rullaavat portaat sekä Chungking Mansionsin kaoottisen sokkelon. Ehkä ihmisen elämä seitsemän miljoonan kasvun suurkaupungissa on väijäämätöntä eksymistä.

Futuristisessa asvaltiviidakossa ajautuu helposti pohtimaan suuria kysymyksiä. Varsinkin, jos ei ole varaa notkua kaupungin säilykyissä seurapiiribaareissa tai shopata itseään turraksi megalomaanisissa ostoskeskuksissa. Pilvenpiirtäjien peililaseista tulee kuin varkein katsoneeksi ihmiskuntaa silmiin.

On aika lyödä tiskiä pari kymmentä senttiä ja ostaa matkalippu Hongkongin katolle.

EI AINOATAKAA ONNETTOMUUTTA, ei sitten ensimmäistäkään. Mieli hokee mantrana Victoria Peakin huipulle vuodesta 1888 kulkeneen raitiovaunun onnettomuustilastoja, kun vanhanmallinen vaunu kolistelee ylös vuoristoratamaista mäkeä.

Jyrkkään rinteeseen on pakkautunut viereen toinen toistensa näköisiä tornitaloja. Kauniiksi niitä ei voi kutsua, mutta niskat ovat silti kääntyä nurin niitä ihastellessa. Rakennusten brutaali koko antaa torneille toteemimaista voimaa. Ne tekevät kaupungista jylhän ja komean.

Hongkongissa on pilvenpiirtäjiä eniten maailmassa: 7650 ja joka vuosi nousee muutama lisää. Tornitaloista 36 kuuluu maailman sadan korkeimman joukkoon, eikä missään muualla asu yhtä paljon ihmisiä yli 14 kerroksen korkeudessa. Kaupunki kasvaa kohti taivasta.

Hongkongiin sopivat hyvin WINSTON CHURCHILLIN sanat: »Me teemme rakennuksemme, minkä jälkeen ne tekevät meidät.»

Kävikin niin, että rakensimme itsestämme pieniä, liki kasvotomia työmyyriä jättimäisten pankkisalien varjoihin. Kiipesimme tornitaloihin kuin apinat takaisin puuhun asumaan.

VICTORIA PEAKIN näköalatasanteella 500 metrin korkeudessa yllättävät raikas ilma, linnunlaulu ja vehreys, joka kaupunkia ympäröi. Luonnon ja asutuksen raja on kuin veitsellä leikattu.

Hongkong on esimerkillisesti järjestetty metropoli: lähes puolet sen pinta-alasta on

varattu puistoille ja metsille. Julkinen liik toimii niin hyvin, että harva omistaa auto. Liki kaikki ostokset matkalipuista ruokasta roihin voi maksaa ladattavaa Octopus-kortilla vilauttamalla. Pienistä ravintoloista saa pöytäkirjoilla Michelin-tähdillä palkittuja nuu liannoksia, ja kadut kuhisevat ihmisiä, jo jokaisella tuntuu olevan oma persoonallisuus tyyliinsä.

Katse kääntyy alas Hongkongin pilvenpiirtäjien kvartseihin. Kaikki muu kaupungin koettu tuntuu vain alkusoitolta tälle näille, yhdelle maailman upeimmista. Maisemat ovat tuttuja lukemattomista elokuvista muutama silti. Todellisuus tekee siitä hen salpaavan.

Ylhäältä päin pilvenpiirtäjät ovat kiireen ja kallioiden puristuksessa tiiviisti pöytäkirjoita kvartseja. Ihmisten käten ja muuttunut osaksi geologiaa. On kuin taivas olleet siinä aina. Silti maisema muuttuu jatkuvasti: kaupunki kurottaa yhä korkeammalle kuin betoninen koralliriutta.

Päivä on kääntynyt iltaan. Pimeyden keutuessa pilvenpiirtäjien valot syttyvä kerrallaan. Kaupunki luo oman valkeuden.

Hetken aikaa voi tuntea olevansa maikkain ihminen. ●

LISÄÄ HALPOJA HUVEJA

ILTA KILPA-AJOISSA. Keskiviikkoiltoisissa Happy Valleen laukkaradalle kerääntyy 15 000 innokasta vedonlövöjää, ja noin 80 miljoonaa euroa vaihtaa omistajaa. Laukkaradan kiihkeästä tunnelmasta pääsee nauttimaan reilun kahden euron sisäänkäymällä. *Metro Causeway Bay, lähdöt alkavat klo 19.15 ja päättyvät yhteentoista mennessä.*

SLUMMISTA PUUSTOKSI. Walled City, linnoitettu kaupunki, oli vuosikymmenien ajan Hongkongin pahamaineinen slummi, jonne viranomaisilla ei ollut asiaa. Kortteli purettiin 1994, ja nyt sen paikalla on rauhallinen puisto, jossa on pieni mutta kiehtova näytelmäslummin elämästä. *Metro Lok Fu, sieltä Exit A:n vierestä bussi 11D.*

LANTAUN VOHVELIT. Lantaun saari tunnetaan Disneyland-huvipuistostaan, hienoista hiekkarannoistaan, 34 metriä korkeasta Buddha-patsaastaan – ja vohveleistaan. Tai O -kalastajakylässä vanhat ukot paistavat *gai dan jai* -vohveleita perinteiseen tapaan paistinraudalla hehkuvien hiilien päällä. Etsi käsiisi alansa mestari, herra LEI, jota paikalliset kutsuvat tuttavallisesti Vohvelisedäksi. *Lantaun lautat lähtevät Centralin laitureilta, saarella matka jatkuu bussilla.*

METSÄN SIIMEKSEEN. Vaikka Hongkong tunnetaan korkeuksiin kohoavien pilvenpiirtäjien kaupunkina, sen vehreiden mien ja puistojen katkkoissa kulkee yli sata kilometriä vaelluspolkuja. Yksi kymme kilometrin polku lähtee Peakin näköalatasanteelta ja kulkee Pok Fu Lamin luonnonpuistossa. *Peak Tram näköalatasanteelle, vaelluspolku kaa heti tien toiselta puolen.*

MENNEISYYS ÖLJYVÄREISSÄ. Hongkong muuttaa muotoaan vähintään kerran vuosikymmenessä. Öljy- ja vesivärimaalaista metropolin kadonneista kasvoista näkemään kaupungin taidemuseo: jonne sisäänkäymä maksaa reilun euron. Esillä on myös kiinalaista kalligrafiaa ja antiikkia.

Hong Kong Museum of Art, Kowloonin rannalla. Avoimna 10–18, la 10–20, to sulje

ELOKUVIEN HONGKONG. Mitäpä olisi Hongkong ilman elokuvia? Hongkongin elokuva-arkistossa järjestetään näyttelyitä esitetään sekä ikimuistoisia Hongkong leffoja että kiinnostavia kansainvälisiä tuotantoja.

Hong Kong Film Archive, 50 Lei King Road Wan Ho.

Ilkka Karisto: Gandhin jalanjäljillä (julkaistu Matkailulehti Mondossa 3/2010)

GANDHIN JALANJÄLJILLÄ

80 vuotta sitten Mahatma Gandhi marssitti kansanjoukot Intian rannikolle ja valmisti laitonta suolaa. Mondo kävi katsomassa, miltä suolamarssin reitin varrella nyt näyttää. Teksti: Ilkka Karisto, kuvat: Ville Palonen.

INTIA

Kalidas Mileda opasti matkalais
Mahi Sagarin joenuoman y

Viiden miljoonan asukkaan kaupungista ei niin vaan kävellä ulos. Kahden tunnin talsimisen jälkeen hengitämme yhä pakokaasua ja väistelemme riksoja Ahmedabadin keskusta-alueella.

Intiinkin mittakaavassa harvinaisen vilkkaan liikenneympyrän keskelle on pystytetty patsas, joka esittää kepin kanssa kävelevää MAHATMA GANDHIA. Olemme hänen jalanjäljillään. Juuri täältä Ahmedabadista, luoteis-Intiasta, Gandhi aloitti maaliskuussa 1930 suolamarssinsa, joka sai brittien siirtomaahallinnon horjumaan.

Britteillä oli monopoli suolan valmistamiseen ja myymiseen Intiassa, ja tätä vastaan Gandhi lähti marssimaan. Määränpäinä oli Dandin kalastajakylä 390 kilometriä etelämpänä. Jo päiviä ennen lähtöä Gandhi ilmoitti britteille rikkovansa Dandissa lakia, valmistavansa merivedestä suolaa ja yllyttävänsä kaikkia intialaisia samaan.

Lähtöpäivänä 12. maaliskuuta yli satatuhatta ihmistä kerääntyi Ahmedabadin kaduille saatelemaan Gandhia ja 80 muuta suolamarssilaista matkaan. Syntyi kaaos. Ihmiset heittelivät kolikoita ilmaan, ja ulkomaiset lehtimiehet puskivat autoilla väkijoukkojen läpi saadakseen lähikuvia paljassäärisestä kansanjohdajasta. Gandhi hermostui. Hän heitti pyyhkeen kasvojensa peitoksi ja lisäsi vauhtia. Pääjoukko jäi heti jälkeen. 61-vuotias Gandhi oli hurjassa kunnossa – muut marssijat olivat enimmäkseen kaksikymppisiä miehiä.

Pankki, hotelli, elokuvateatteri, Reebokin lenkkiosasto, Apple-tietokonekauppa, lentoemäntien kurssikeskus...

Ahmedabad on totisesti muuttunut – ja kasvanut – Gandhin ajoista. Opastenuolien perusteella olemme lähestymässä messualueita, jossa ovat juuri käynnistyneet Intian ensimmäiset ruostumattomien terästavaroiden messut. Ehkä on parasta ottaa riksa.

Onneksi kuskiksi osuu SABIR DEMANSURI, 58-vuotias kuuden lapsen isä, joka julistautuu Gandhin seuraajaksi. Hän olisi valmis ajamaan meidät kolmipyöräisellään vaikka Dandiin saakka.

»Intialaisten pitäisi taas kuunnella Gandhia. Nykyinen hallitus lietsoo vain vihaa hindujen ja muslimien välille», Sabir selittää pujotellessaan ruuhkan läpi. »Vuonna 2002 täällä nähtiin, mihin se johtaa. En uskaltanut ajaa tätä tietä kotiin.»

Vuonna 2002 Ahmedabad, ja suurin osa Gujaratin osavaltiota, oli liekeissä. Äärihindut jahtasivat muslimiejiä. Kaksituhatta ihmistä tapettiin, naisia raiskattiin. Verilöylyn suunnitelmallisuus paljastui myöhemmin: Gujaratiin oli tuotu bussilasteittain aseistettuja äärihinduja eri puolilta Intiaa, ja heille jaettiin kartat muslimien asuinalueita.

Mahatma Gandhi oli jo suolamarssin aikaan huolissaan hindujen ja muslimien kireistä väleistä ja ilmoitti yöpyvänsä perillä Dandissa muslimiperheen talossa. Lopulta uskonkiistat veivät häneltä hengen: tammikuussa 1948 äärihindujen R.S.S.-järjestön aktiivi ampui Gandhin Delhissä.

Samainen R.S.S. oli vuonna 2002 Gujaratisa organisoimassa muslimien lahtamista.

Ahmedabad loppuu haisevaan kaatopaikkavuoreen. Sitten alkavat puuvillapellot ja vaatetehtaat. Tekstiilitöidensä tunnettu Gujarat on vaurainta Intiaa. Talous kasvaa täällä nopeammin kuin missään muualla Intiassa, Kiinaakin nopeammin.

Jetalpurin kylässä piipahdamme koulussa. Kahden ulkomaalaisen yllätysvierailu saa lapset villoiksi ja opettajat lamaanuksiin. Edes englanninopettaja ei saa sanaa suustaan. Lopulta 12-vuotias CHAZAM JEET ottaa ohjat käsiinsä ja esittelee paikat rehtorinkansliaa myöten.

»Tässä on tietokonehuokka», Jeet ilmoittaa erään oven suulla. Tietokoneita on yksi, vanhaa pönttömallia. Ei Intian it-ihme näköjään koko kansaa kosketa.

»IHMISTEN PITÄISI TAAS KUUNNELLA GANDHIA. NYKYINEN HALLITUS VAIN LIETSOO VIHAA MUSLIMIEN JA HINDUJEN VÄLILLE.»

Jetalpurissa asiat taitavat silti olla kohtalaisen hyvin: monissa Intian syrjäseutujen kouluissa tietotekniikkaa opiskellaan pelkästään kirjoista.

Kylän laidalla kohtaamme varttuneempia opiskelijoita, läheisen naisten kauppaoppilaitoksen oppilaita. Rikskuski Sabir haluaa tentata heidän Gandhi-tietämystään. Mikä oli suolamarssin reitti?

»Hetkinen... Ahmedabadista se alkoi... tuota... he menivät Porbanderiin!» yksi neideistä ehdottaa.

Riksalle palattuamme Sabir puistelee päätänsä.

»Surullista. He eivät tienneet mitään. Kun minä kävin koulua, kaikki opetus alkoi Gandhista ja päättyi Gandhiin. Näitä nuoria kiinnostaa vain bisnes ja raha.»

Vaikkeudet alkoivat suolamarssin toisena päivänä. Mahatma Gandhin jalkoihin tuli pahoja hiertymiä, ja reumatismikin vaivasi vanhaa miestä. Kävelyn aikana häntä jouduttiin tukemaan olkapäistä.

Mutta Gandhi ei kuitenkaan suostunut hidadamaan tahtia, saati nousemaan hevosen

selkään, kaikkea muuta. Hän paineli koko 35 kilometrin päivämatkan ilman yhtään taukoa.

Suolamarssi oli Gandhille näytön paikka. Hän oli jo vanha mies ja protestoinut brittejä vastaan lähes koko aikuisikänsä. Vuosien ajan hän oli yrittänyt keksiä näyttävää kansalaistotelemattomuustempausta, jolla saisi kaikki intialaiset liikkeelle. Lopulta hän päätti suolaan. Kuumassa ilmalanassa suola oli välttämättömyys, ja suolavero rasitti pahiten kaikkien köyhimpiä.

»Hyvä ettemme joudu maksamaan vettä ilmasta, jota hengitämme», Gandhi irvaili. »Jokaisessa Intian 700 000 kylässä kymmenenkin ihmistä ryhtyy valmistamaan suolaa, mitä hallitus voi tehdä?»

Marsijoiden päivät olivat pitkiä. Herätys oli neljältä, ja lauantai- tai lauantai-illaksi leiriydyttiin jo ennen yhdeksää, hyvissä ajoin ennen keskipäivän paahdetta.

Gandhi edellytti kansamarssijoiltaan pyhimysmäistä käytöstä. Päiväohjelmaan kuuluu rukoilemista ja vähintään tunti kutomista.

Fyysinen rasitus oli joillekin liikaa. Moni sairastui. Gandhi kielsi sairastuneita palaamasta Ahmedabadiin, eikä heitä myöskään jätetty odottamaan: toivuttuaan heidän piti kävellä pidempiä päivämatkoja ja kuroa muut kiinn.

Ahmedabadista lähettäessä marssijat pelkäsivät joutuvansa pidätetyiksi tai jopa ammutuiksi, mutta poliisit jättivät kulkevan rauhallisesti.

Marssista kasvoi nopeasti kansanliike. Kävelyn etenemistä seurattiin sanomalehdissä ympäri Intiaa, ja marssijoiden määrä kasvoi. Tavaksi tuli, että kylien asukkaat saattelivat Gandhin joukot aina seuraavan etapin puolelle matkaan, missä odotti seuraavan kylän vastaanottokomitea, usein torvisoitokunnan laulu.

Gandhi piti puheita. Hän yllytti ihmisiä liittymään suolakapinaan heti, kun marssijat pääsevät perille Dandiin. Lisäksi hän saarnasi alkoholin ja oopiumin vaaroista ja kehotti intialaisia virkamiehiä luopumaan viroistaan brittien palveluksessa.

Jos kaikki jättävät työnsä, Intia lakkaa toimimasta, Gandhi järkeili.

Saavumme Matarin kylään juuri ennen auringonlaskua. Sabirilla on edessään pitkä paluumatka Ahmedabadiin riksallaan, mutta hän vaatii saada esitellä Gandhin kävelijäpatsaan ja dharamsalan, talon, jossa Gandhi nukkui.

MYÖTÄPÄIVÄÄN VASEMMALTA: 1. Sabir Demansuri on ajanut Ahmedabadissa riksaa 35 vuotta. 2. Isäntämme Sarodissa: Vally Adam Omar ja veljensä Abbas Adam Dal. 3. Gandhikin murkua: aina junan kolmosluokassa. 4. Gandhi on päässyt Barejassa ostoskeskuksen seinään. 5. Pyhä puutalo on lehmää yleisempi näky. 6. Matarin kylän keskustaa.

Lihakauppa Sarodissa, Gujaratin osavaltiossa uskonnon voi päätellä ruuasta. Muslimit syövät lihaa, hindut kasviksia.

Uteliaita kyläläisiä kerääntyy ympärille pälistelemään, mutta avainta dharamsalaan ei löydy.

Sabir on järjestänyt meille yöpaikan poliisi-asemalta, joka toimii samalla valtion vierasmajana. Huone on halvempi (1,20 euroa) ja tilavampi kuin missään näkemässäni hotellissa. Varusteluun kuuluu sohvaryhmä, isommallekin viskaalille kelpaava täyspuinen kirjoituspöytä antiikkilaatikostoineen sekä erillinen pukeutumishuone.

Aamulla Gandhin patsaan juurella on tungosta. Hampaiden valkaisuainetta esittelevä kulkukauppias on saanut show'leen satapäisen yleisön. Kauppias levittää maahan rujoja valokuvia hampaista, jotka intialaismiesten suosima paan-purutupakka on tuhonnut. Pitkän puheen jälkeen hän kysyy yhtä paanipurijaa vapaaehtoiseksi.

Kauluspaitaan pukeutunut varhaiskeski-ikäinen mies viittaa innokkaana. Helppoheikki käskää miehen kyykkyyyn yleisön eteen, tarttuu tämän leukaperiin ja esittelee uunoturhapuromaista suuvärkkiä kuin hevostauppias. Hän rävyttää auki nahkasalkkunsu, kaataa valkoista jauhetta kämmenelleen, tunkee etusormensa miesparan suuhun ja ryhtyy jynsäämään mustuneita hampaita.

Mies näyttää siltä kuin purskahtaisi pian itkuun. Kauppiaan ei-niin-puhdas sormi liikkuu suussa yhä vinhempaan, mutta hämmentynyt yleisö alkaa kaikota paikalta.

Ras-nimisessä kylässä tupsahdamme keskelle lastenkutsuja. Hindutempelin pihalla jaetaan ruokaa ja kotitekoisia makeisia koululaisille.

»Tänään on isoisäni kuolinpäivä, ja kylässä on tällainen perinne», kertoo DILIP PATEL, Lontoossa asuva tukkukauppias ja hotellinomistaja, joka on tullut käymään sukunsa juurilla – ensi kertaa eläessään.

»En koskaan tavannut isoisääni. Hän ehti kuolla ennen kuin synnyin. Olen täällä ihan yhtä ulkopuolinen kuin tekini.»

Isoäidiltään Patel on kuullut tarinoita Gandhin vierailusta Rasiin. Isoisä oli kuuntelemassa puhetta, ilmeisesti myös marssimassa Gandhin rinnalla. Ras oli Gandhin vankinta tukiseutua Gujaratissa. Kun suomalarssilaiset saapuivat kylään, Gandhille ilmoitettiin, että kaikki virkamiehet olivat jo jättäneet työnsä brittihallinnossa. Lisäksi 14 asukasta oli ryhtynyt ikiomaan verokapinaan: he kieltäytyivät maksamasta briteille veroja.

»Isälleni Gandhi oli kuin jumala», sanoo vieressä seisoskeleva, MICHAELIKSI esittäytyvä nelikymppinen mies. »Nykyiset nuoret

tuntevat Gandhin vain itsenäisyystaistelijana, mutta eivät tunne hänen ajatuksiaan väkivaltaisuuden puolesta ja kastittomien aseman parantamisesta.»

Kasti määrää nyky-Intiassakin paljon. Michael kertoo suorittaneensa Ahmedabadissa hallintotieteiden maisterin tutkinnon, mutta virkamiehen hommia ei hänelle Rasista löydy. Siksi hän nikkaroi työkeesen pussia sängynpäitä, kuten isänsäkin aikoinaan.

Rasin jälkeen koittaa koko matkan hankalin etappi, Mahi Sagar -joen ylitys. Mahi Sagarin uoma on 6–8 kilometriä leveä ja yleensä kuiva, mutta nousuveden aikana valtamerestä voi tulla niin paljon vettä, että joki muuttuu kantaiteitolla kymmenen metriä syväksi.

Paikalliset kutsuvat ilmiötä hevoseksi, sillä nousuvesiaallossa voi harrastaa venerodentamista. Ajamme riksalla joen pohjoisrannalle. Kankapurin kylään, tarkkailemaan tilannetta. Vettä ei ole. Mahi Sagar näyttää enemmän jättimäiseltä suola-aavikolta kuin joelta. Sen yli on käveltävä.

Kaukaisuudessa näkyy radiomasto. Siellä on määränpäämme: Karelin kylä.

Oppaaksi pestamamme KALIDAS MILEN arvioi etäisyydeksi seitsemän kilometriä. Joen toinen puoli aiemmin kuudestaatoista.

Mutamarssi laittoi Gandhin lujille. Häntä jouduttiin kantamaan osan matkaa. Joen vas- tarannalle oli pikavauhtia kyhätty maja, jonne uupunut kansanjohtaja laitettiin nukkumaan.

Myöhemmin samana yönä toinenkin intia- lainen itsenäisyystaistelija ylitti Mahi Sagarin. JAWAHARLAL NEHRU, tuleva pääministeri, halusi neuvotella Gandhin kanssa ja käski au- tonkuljettajaansa odottamaan Kankapurassa. Nehru ilmoitti ylittävänsä Mahi Sagarin jalan ja palaavansa samaa reittiä vielä ennen aamunkoittoa. Kun häntä varoiteltiin matkan raskaudesta, Nehru tuhahti. *No problem!*

Seuraavana aamuna autonkuljettajan piti hakea Nehru pois.

Yli tunnin odottelun jälkeen pimey- destä erottuu moottoripyörän valo- keila. Vanhus hihkaisee innosta ja ryhtyy lukitsemaan vajaan.

Näköjään on tarkoitus mahdollistaa kaikki kol- me saman moottoripyörän selkään. Kuljettaja pyytää silmälasejani lainaksi.

Aavikkotaival on pitkä, pimeä ja pelottava. Pyörä on suistua moneen kertaan hiekkaliir- toon, mutta kuljettaja on taitava, tai ehkä lins- seistäni todella on apua.

Sarodin kylässä odottaa taivas: valokuvaaja on asettunut aloilleen herra VALLY ADAM OMARIN, hartaan muslimin ja nelinkertaisen

Mekan-kävijän, sukutaloon, jossa kaksi muta- jalkaista vääräuskoistakin ilomielin kylvete- tään ja majoitetaan.

Illallisella tarjotaan hampurilaisia.

Aamalla vierailimme *medressassa*, lasten koraanikoulussa. Kolmisen- kymmentä 5–7-vuotiasta tyttöä istuu luokkahuoneen lattialla kuuntelemissa, kun liitutaululle komennettu tyttö lukee ääneen sinne kirjoitettuja lauseita. Kirjoitus on arabiaa. Tyttö takeltelee sanois- saan, ja valkoiseen kaapuun pukeutunut parrakas vanhus sivaltaa saman tien rottinki- kepillä selkään.

Olemme saapuneet muslimiseuduille.

Lehmiä ei enää näe kaduilla. 10 000 asukkaan Sarodissa toimii kaksi koraanikoulua ja kuusi moskeijaa. Hindut asuvat kylän laidalla, omis- sa oloissaan, vaatimattomissa hökkeleissä.

»Mitään ongelmia ei kuitenkaan ole», 78-vuotias Vally Adam Omar vakuuttaa.

Entä vuoden 2002 verilöyjen aikaan?

»Ei edes silloin. Elämme täällä naapureina.»

Omar kierrättää meitä veljensä kanafarmilla ja puuvillapelloilla. Seutu on siistiä ja melko vaurasta. Näemme tanssivan sirkushevosen ja pikkuruisen jäätelötehtaan. Jäätelönvalmistaja ILYAS USTADIN uskollisimmat asiakkaat löyty- vät kuulemma lasten koraanikoulusta.

Yhdessä vuorokaudessa meistä tullut Sarodissa julkkiksia. K asukkaat väittävät, että olem- ensimmäiset länsimaiset ihmiset jotka ovat täällä koskaan käyneet. Lapsi- mat – ja osa aikuisista – seuraa perässään kaikkialle, ja kun lähdön hetki koittaa, ru- luona syntyy kaaos. Viereisen tyttökoulu- oppilaat kapuavat aitojen yli ja piirittävä kupelimme. Riksakuski vetää rautaiset ru- suojaksemme ja lähtee hiljaksen puske- kiljuvan väkimassan lävitse. Tällaista oli- maan NEUMANNILLA vuonna 1984.

Kahden suomalaistoimittajan aiheutta- hysteria ei kuitenkaan ole mitään verran Gandhin saamaan kohteluun. Välillä hän jalkansa olivat niin naarmuuntuneet ihai- joiden raapimajäljistä, että niitä piti void- vaseteliinilla. Gandhi vieroksuvi uteliaita pu- telijoita. »He eivät jätä minua rauhaan es- peseytyessäni», hän valitti.

Nykyisin Gujaratin maantiet ei päälystetty, mutta vuonna 1984 kuljettiin hiekkalla. Monissa ma- marssireittiä kasteltiin etukäteen vedellä pölyn vuoksi. Välillä kasteltiin li- Gandhin seurue sai liukastella mudassa.

Dandia lähestyttäessä huhut pidätyks- voimistuivat. Jawaharlal Nehru varoitti

hia brittien suunnitelmasta lähettää pashtusotilaiden ketju marssijoita vastaan.

Aprillipäivän iltana suolamarssilaiset pääsivät Suratin miljoonakaupunkiin. Gandhi puhui yli sadalletuhannelle kuulijalle, ensi kertaa mikrofoniiin.

»Hallituksella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin pidättää minut, sillä jos se ei sitä tee, pian kuohuu kaikkialla Intiassa. Hallitukselle on yhtä vaikeaa pidättää minut kuin antaa minun kulkea vapaana.»

Puheen jälkeen äveriäät vaatetehtailijat riensivät tekemään lahjoituksiaan. Syntyi kisa siitä, kuka lahjoitti eniten, ja puhujajalusta täyttyi nopeasti seteleistä, koruista ja kelloista. Gandhi nauro. Nukkumaan hän pääsi vasta aamukahdelta, viisi tuntia tavallista myöhemmin.

Seuraavana aamuna Gandhin seurue marssi Suratin läpi. Kadut oli peitetty tuhansilla ruusuilla, ja turvamiesten oli raivattava tilaa marssijoille. Talojen parvekkeille oli keraantynyt niin paljon ihmisiä, että niiden pelättiin sortuvan.

Me emme näe Suratissa ruusuja, mutta tungos on yhä melkoinen. Kahden ja puolen miljoonan asukkaahan Suratilla on maine Intian meluisimpana kaupunkina, ja pitkään se oli myös saastaisin. Vuonna 1994 kaupungissa puhkesi ruttoepidemia. Sen jälkeen viran-

omaiset aloittivat suurellisen siisteyskampanjan, mutta ei Surat vieläkaan mikään Salzburg ole. Paras rientää eteenpäin, merenranta hämmöttää jo.

Viikon aikana matkaa on taitettu paikallisbusseilla, moottoripyörillä, riksoilla – parhaimmillaan kyydissä on ollut 11 ihmistä – sekä junan kolmosluokassa. Niin Gandhikin tapasi matkustaa.

Viimeiset 17 kilometriä on kuljettava jalan. Navsarista Dandiin johtava tie on kuin viivottimella vedetty. Gandhin aikaan tässä oli vaikeakulkuinen suo, ja marssijat joutuivat ylittämään monta natisevaa puusiltaa.

Seitsemän ensimmäisen kilometrin ajan tiheään istutetut puurivistöt antavat varjoa. Sitten puut loppuvat. Asvaltti hohkaa keskipäivän auringossa, eikä taukoja enää voi pitää.

Armahdus tulee vasta Dandin kunnanrajalla, johon on pystytetty pieni katos. Seinään on liimattu työpaikkailmoituksia. Saudi-Arabiaan tarvitaan hitsaajia, palkka olisi 2 500 rialia (lähes 500 euroa) plus ilmainen ruoka. Muita ilmoituksia emme ehdi lukea, sillä katos on täynnä äkäisiä ampieisia.

Meri! Hiekkaranta, valtava hiekkaranta! Vaihdan uimahousuihin ja ryntään veteen. Mutapohja. Kahlaan sata metriä eteenpäin,

mutta vettä ei ole edes lantioon saakka. Kyykistyn, kouraisen kämmenelläni mutaa pohjasta, ja annan sen valua sormieni välistä takaisin mereen. Käteen jää kaksi valkoista suolakidettä.

Gandhi rikkoi suolalakia aamukuudelta 6. huhtikuuta. Hänkin kahlassi kauas rannasta, ja poikkeuksellisen suuri aalto oli tempaista pienen miehen mukaansa, mutta avustajat pitelivät kiinni.

Rannalla tapahtumia kiikaroi 150 poliisia. Gandhi nosti kourallisen mutaa merenpohjasta ja sanoi: »Tällä suolalla ravistelen imperiumin perustuksia.»

Ja niin tapahtui. Seuraavana päivänä laitonta suolaa valmistettiin ympäri Intiaa. Suolakäivosten porteilla osoitettiin mieltä suolaveron poistamiseksi.

Britit turvautuivat pamppuun ja pidätyksiin. Gandhin tukijat ottivat iskut vastaan pystypäin: he kävelivät vapaachoisesti hakattaviksi eivätkä nostaneet edes kättä suojaksi.

Yli 80 000 intialaista pidätettiin suolamarssin jälkeen. Myös Gandhi joutui vankilaan, mutta hän oli jo voittanut taistelunsa. Suolamarssin jälkeen britit olivat ensimmäisen kerran valmiit neuvottelemaan Intian itsenäistymisestä. •

Suolamarssin päätepiste, Dandin ranta, 4 kilometrin levyinen ja lähes auki